

Szenti Tibor

HAIKU

俳句

Hódmezővásárhely
2008

A 2004-ben 80 éves,
és 50 éve pappá szentelt
BÉKY GELLÉRT SJ

Szenti Tibor
HAIKU

Illusztrálták:

**Balog Ernő, Bányai Béla, Csete Ildikó,
Erdős Péter, Fodor József, Hézső Ferenc,
Holler László, Nagy Attila, Orosz Mária**

A kötetben szereplő japán illusztrátorok:

IZUMI Rujdzsi (泉類治) SJ.

MAJHARA Secuko (舞原節子) OFM nővér, betegápoló

MACUKURA Ejko (松倉英子) családanya

MACUSIMA Leona (松嶋レオナ) ND nővér, „ikebana” (生け花)

CUKUBE Juri (つくべ・ユリ) művészi nevén: SIBATA Juri (Yuri)

KOBAYASHI Kokei (小林こけい) országos hírnő japán művész

*

A borítót **Fejér Csaba** festőművész
„Fekete gólyák a Tisza árterében” c. festményének
főhasználásával tervezte:

Szenti Tibor

ISBN:

Lektorálta: Béky Gellért
A kötetet tervezte és szerkesztette:
Szentí Tibor

© Szentí Tibor

© Balog Ernő, Bányai Béla, Csete Ildikó,
Erdős Péter, Fodor József,
Holler László, Nagy Attila, Orosz Mária,
és a fenti japán művészek

Készült:
1,6 A5 ív terjedelemben, 166 fekete-fehér rajz,
13 színes festmény és egy színes fotó melléklettel

a „Norma” Nyomdász Kft. Kiadó és Nyomda
gondozásában,
Hódmezővásárhelyen

Kiadja:
Mészáros Antal
a CSOMIÉP Beton és Meliorációs
Termékgyártó Kft.
ügyvezető igazgatója

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	7
Isten (1-41)	31
Az Úr (1-21)	32
Krisztus (22-35)	37
Szent Lélek (36-39)	43
Mária (40-41)	45
Haza (42-71)	47
Hazám – Anyám (42-43)	48
Legenda (44-49)	49
Feudalizmus (50-55)	50
1848 (56-58)	52
1956 (59-63)	53
Jelen (64-71)	54
Japán (72-103)	59
Táj (72-83)	60
Hagyomány (84-88)	67
Szakralitás (89-95)	70
Feudalizmus (96-99)	74
Újkor (100-103)	77
Természet (104-137)	81
Örök természet 104-111)	82
Folyó (112-116)	86
Tó (117-120)	87
Kert (121-134)	89
Madár (135-137)	96
Daru (138-172)	99
Szálló darvak (138-144)	100
Darutánc (145-149)	102
Magyar darvak (150-154)	103

Búcsúzó darvak (155-165)	105
Átváltozás (166-172)	108
Óceán (173-213)	111
Ősanyánk (173-181)	112
Áldozatok (182-189)	114
Vihar és nyugalom (190-196)	118
Küszködés (197-205)	121
A kincs (206-213)	126
Életérzés (214-254)	129
Idő (214-221)	130
Úr (222-226)	133
Magány (227-233)	135
Belátás (234-238)	137
Mulandóság (239-255)	139
Szerelem (256-288)	145
Epekedő (256- 274)	146
Elbocsátó (275-288)	155

*

Magyarázat a Japán ciklushoz	161
Szenti Tibor megjelent könyvei	167
Lektorai vélemény	168

BEVEZETŐ

A *haiku* (俳 = hai = színész 句 = ku = mondat, vers), és a *haikai* (俳 = hai = színész 諧 = kai = harmónia, rend) előzmények után **Fujiwara no Sadaie** tollából már a 13. században megjelent Japánban. Ez a versforma háromsoros, 17 szótagból álló, rímtelen, de hangsúlyos vers. A sorok szótagszáma: 5, 7, 5. Minden sorban 2 hangsúly van. E versformában állítólag három fogalom létezik: maga a *haiku*, a *hokku* és a *senryuu*, bár ezek csak formai finomságok. A *haiku* rendkívül szigorú, alakilag kötött verselés, amelyet ebben a formájában egyetlen más nyelvre sem lehet tökéletesen átültetni, vagy újrakölteni.

Miklós Pál: „A Zen és a művészet” (Lazi Könyvkiadó, Szeged, 2000.) című könyvének „A Zen és a japán *haiku*” fejezetében (75-78.) többek között ezeket írta:

„A *haiku* alapvető jellegzetessége, hogy nem mond el, nem ír le – egyszerűen **fölmutat** egy tényt, lehetőleg köznapit.” Ez a *sono-mama* = „éppen ilyen”. A *haiku* négy lelkiállapotot – természettörvény szintjére emelt státuszt – különböztet meg a világban és az emberben. (76.) Ezek a következők:

Sabishii = a magány, az elszigeteltségnek, az örökkévalóságnak a mozzanata.

Wabishii = a hétköznapiiban fölismerni a természetet, a törvényszerűt.

Avare = a történésnek és elmúlásnak az átérzése, nosztalgikus megpillantása.

Yúgen = homály, a természet játékának, megfoghatatlan titkának megnyilatkozása.

Tartalmát illetően, kezdetben a haiku szójátékra épült. Könnyed és felszínes tartalmú versforma volt, amelyet a 17. század végén az edói zen buddhista: **Matsuo Bashō** (1644–1694) reformált meg. (Nevének jelentése: **Banánliget**.) Így alakult ki a mély gondolatiságot, bölcseletet, a *zen buddhizmussal* és *taoizmussal* együtt járó vallási, világnézeti misztikát tartalmazó, rendkívül tömör verselés. Bashōt követte **Yosa Busan** (1716–1783), **Ryōkan Taigu** (1758–1831), és **Kobayashi Issa** (1763–1827). Ők a japán haiku klasszikusai.

A haiku költészet csakhamar utat talált Európába. Angol és francia nyelvterületen kezdett terjedni. Később eljutott valamennyi földrészre, ahol európai kultúrával rendelkező nyelvterület van. A 20. század elejétől nagy költőink köréből Magyarországon is kiváló követői voltak. **Kosztolányi Dezsőnek** köszönhetjük, hogy a japán haikut magyar nyelvre ültette. Több, mint kétszázat fordított belőlük. „*Körömverseivel*” maga is magyar haiku szerű versezeteket alkotott.

Mára a világhálón egyre gyarapodó névsora található azoknak, akik rendszeresen írnak magyar haikut. Bár számomra ismeretlen, hogy ki és milyen módszerrel számlálta össze, de ezt a verselést a világon állítólag tízmilliónál többen fogalmazzák, formálják különböző nyelveken.

A jelenkori magyar haiku költészetre kimutathatóan két versforma is hatott. Az egyik volt az évszázadok óta gyakorolt, többnyire négysoros, rímelő

epigramma, a másik a *rubái*, a szintén négysoros arab epigramma, amelyet kiváló magyar fordításban az 1950-es évektől jeles költőink és műfordítóink kezdtek közölni. A keleti rubái máig legkiválóbb művelője a középkori perzsa költő volt, **Omar Khajjám**. (Lásd, pl. **Omár Cájjám** [így!]: „Robaiját” [így!]. Magyar Helikon, 1958. **Hegyi Endre** fordításában.) Egyetlen négysorosát, a 99. számmal jelzettet úgy mutatom be, hogy szellemiségében azzal a gondolkodásmóddal rokon (de nem plágium), amelyet az „Életérzés” sorozatomban több haikuval is kifejeztem.

*„Minap egy korsós a vásárban odakint
gyömködté agyagát, és hallám jól, amint
megszólalt az agyag a lábai alatt:
kímélj kicsit, bennem tennen sorsod tekintsd!”*

A rubái eredeti és leggyakoribb rímképlete: **a a x a**, de találkozunk a négyes, ún. *bokorrímmel* is: **a a a a** formában. Tartalmukat illetően van szerelmes, vallásos és filozófiai, etikus és didaktikus rubái verselés. Az eredeti rímképletet (**a a x a**) a sorképlet hangsúlyos jambikus ötösökre változtatta.

A haiku klasszikus magyar költői többnyire elvetették a rímtelen háromsoros verselést, és a rubáihoz hasonlókat fogalmaztak meg. Mivel a magyar irodalomban a négysoros verselés nem volt újdonság. Ezért gyökerezhettek meg, és „japános” változatukban is ezért válhattak magyarrá.

Mielőtt haikut kezdtem volna írni, többek között áttanulmányoztam **Sári László – Molnár Dá-**

niel: „Beszélgetések a Kelet kapujában” (Magyar Könyvklub, 2003.) c. kötetének 9. fejezetét, „A japán haikuról és vándorló költőiről” szót. (199-221.) Példaként közülük csupán hármat emelek ki. A 9. számút **Weöres Sándor** fordította:

„Légy

*Veréb barátom, kérnék egy kegyet.
Ne kapd be a virágra röppenő
bús kis legyet.”*

A verssorok: 10, 10, 4 szótagszámúak, a rímképlete **a x a**. Csak az új mondatot kezdi nagybetűvel.

A 29-ik haikut **Oravecz Imre** fordításában olvashatjuk:

*„Itt a tavasz, virágba borultak a fák
Eltűntek a tavalyi levelek –
Sietnem kell, várnak a gyerekek.”*

A verssorok: 12, 10, 10 szótagszámúak. A rímképlete **x a a**. Oravecz minden új sort nagy kezdőbetűvel írt.

A 38-ik haikut **Terebess Gábor** fordította:

*„Életünk Hold-sütötte
víz szélében
lebegő tavirózsa.”*

A verssorok. 7, 4, 7 szótagszámúak, a vers nem rímel, akár az eredeti japán haikunál. Csak a vers-

kezdő sor első betűje nagybetűs. A szótagszámok nem azonosak a japán haiku verseléssel. Ez a fordítási típus adhatja vissza leginkább az eredeti szöveget, de nem a magyar fülnek meglehetősen idegenül hangzó, rímtelen egyetlen, leíró mondat. Terebess Gábor különben a modern magyar haiku megteremtéséért, összegyűjtéséért és közléséért a legtöbbet tette. (Tájékoztatásul a Világhálón: <http://haiku.hu> és <http://terebess.hu>)

Végül egy most élő, a japán irodalom számára még ismeretlen japán *hadzsinnak*, vagyis a haiku művelőjének Béky Gellérthez küldött kézírásos haikuját közlöm:

こ	<i>Itt</i>
の	<i>ez</i>
山	<i>a hegy</i>
や	<i>és</i>
ゆ	<i>senki</i>
へ	<i>se'</i>
へ	<i>jár</i>
い	<i>rajta,</i>
春	<i>csak</i>
れ	<i>a tavaszi</i>
風	<i>szél.</i>

A bemutatott néhány példa is jelzi, hogy a magyar nyelv küzd a japán haikuval, és mindenki legjobb tudása szerint igyekszik újrakölteni. Ezért rendkí-

vül változatossá vált. Nem lehet kijelenteni, hogy nálunk ez, vagy az a verselési forma alakult ki, és a nyelvünkben „klasszikussá” érett.

Korszerű magyar költőink is kitűnő saját verseket, illetve fordításokat alkottak, nevezetesen **Weöres Sándor**, **Illyés Gyula**, **Pilinszky János** (pl. a „szálkaverseivel”), **Kányádi Sándor**, **Buda Ferenc**, **Utassy József**, **Tandori Dezső ...**, nem sorolom. Meg kell még említenem **Bertók Lászlót**, akinek 2004-ben, amikor a Kossuth-díjat kapta, „Háromkák” címmel a Magvető Könyvkiadó adta ki 243 haikuját. (Az én kötetem az Óceán ciklus kivételével már elkészült, amikor augusztusban a könyvéhez hozzájutottam.) Hasonló úton járunk. Ő a magyar haikuban szigorúan betartotta az 5, 7, 5 szótagot, viszont az **a x a** rímképletet alkalmazta, akár én. Versei kiválóak és mély tartalmúak. A könyv fülszövegében többek között ezt írta:

„...Csak a pillanatban marad meg minden. Jó, ha némelyiket meg tudod jelölni (állítani?), ha másképpen nem, akkor egy haikuval, egy tizenhét szótagos, háromsoros verssel. Talán az se baj, ha a klasszikus japán formát kicsit a saját kultúrádhoz, élményeidhez, levegővételeddhez igazítod, rímelteted, s magyarul úgy hívod, hogy háromka....”

Kötetéből íme három példa:

„Halál vagy élet?
Kapkodva veri belém
szívem az éket.”

*„Ahol asszony van,
az összes többi elfér
egy ásónyomban.”*

*„Ne akarj gyorsan
célba érni, az úthoz
lábad s jogod van.”*

Béky Gellért számtalan kitűnő haikut írt. Ő a hagyományos japánformát követi. Első közlésben itt jelenik meg négy verse. Az első, az „Elveszett paradicsom” című ciklusból:

*„Mezítelenül
elveszett paradicsom
Isten humora”*

Az „Experimentum in Haiku” [kísérlet haikuban] fejezetéből:

*„Buddha mosolya
halkan a virág forog
benne szatori.”*

*„Szent pogányok ők
mi pogány keresztények
vaj’, ki üdvözülni?”*

*„Csupasz a tanya
ősz avar, falevél
hó a szemfedő.”*

Rám a legjobban **Juhász Gyula** négysoros japános verseinek gondolatisága hatott, amely talán legközelebb áll a Matsuo Bashō költészetéhez. Benne megtalálható a természet iránti végtelen alázat és elkötelezettség, az élet és az elmúlás párharca, tele filozofikus, illetve misztikus mélységekkel.

Juhász Gyula már 1923-ban hoz néhány verset „Japán módra”. Ebből példaként kiemelem a nekem legvonzóbbat:

*„A tengeren eltűnnek a vitorlák,
S a fellegek eltűnnek az egen.
Van valahol egy tenger és egy ország,
Mely vitorlátlan és felhőtelen.”*

Juhász Gyula következő „hiaku-rubái-epigramma” verscsokra 1924-ben született „Japánosan” címmel. Egyikét így fogalmazta meg:

*„Egy őzet lőttek a szegény vadászok,
Kiket az élet űz, e rengeteg.
Az őz szeméből könny és vér szivárog,
De boldogabb mint az emberek!”*

Végül számomra a legszebb négysorosát 1926-ban az „Újabb dalok japán módra” című ciklusban vetette papírra:

*„A vadludak a nádasban kerengnek,
Az őszi szélben búgnak, mint a bú,
A régi helyet, kedves, ne keresd meg,
Ó, mert a múltba vissza nincs kapu.”*

Juhász Gyula négysorosait figyelve – különösen a korai japános verseiben – még gyakran alkalmaz a mai paraszti verselésekből ismert *ragrímeket*. Az 1923-ban írt és itt szereplő példánál a rímképlet **a b a b**. Az **a** képlet két rímelő szavát vizsgálva, a „vitorlák” és az „ország”, csak az utolsó magánhangzó, az **á** esetében, rímel, ha ezt egyáltalán szabad rímnek tekinteni (és nem az **x x** képletet jelenti), míg a **b b** változat: az „egen” és a „felhőtelen” adja a magyar fül számára fontos összecsengést. Hasonló a helyzet az 1924-ből itt bemutatott példa esetében is, ahol a második és a negyedik sor vége: a „rengeteg” és az „emberek” mindkét szóban előforduló három-három **e** magánhangzója ad egybecsengést. Már jóval kiforrottabb az 1926-ból származó példánk, ahol az **a b a b** rímképletnél az **a** változatban a „kerengnek” és a „keresd meg” **e** magánhangzói csengenek össze, de a sikerültebb rímpár, amely megmarad fülünkben a **b b** változat, a „bú” és a „kapu”.

A legjobb szándékú elemzés mellett is megmarad az emberben az az érzés, hogy ezeknek a magyar japános verseknek a rímei kissé döcögnek. Ha egy olyan költőnagyság, mint Juhász Gyula birkózik a megoldással, akkor a kiforrottabb magyar haiku kevésbé gyakorlott írója, mint magam is, alaposan megszenved vele, és az eredmény nem mindig gyöngyszem, amely való lenne egy olyan fűzérre, mint a japán haiku kalárisa. Meggyőződésem, hogy e verselés eredetiségét meg kell hagyni a japán nyelvnek, és ebben a műfajban minden népnek ki kell alakítania a maga tartalmi, gondolati haikuját,

mert így nem lesz gyöngé másolás, vagy utánérzés.

Kristó Nagy István író, irodalomtörténész, a Magvető Könyvkiadó nyugalmazott lektora és szerkesztője meglehetősen lesújtó véleménnyel van a haikuról. Idézek e tárgyban hozzám írt leveléből. „...megengedhetetlen a ragrímek használata. De maga a műfaj is mondvacsinált és léha, mint az aforizma – állíthatom, mint a világ tán legnagyobb aforizma és idézet gyűjteményének szerkesztője.” (A hivatkozott mű: „Bölcsességek könyve. Aforizmák, szállóigék 1-2.” Gondolat. Budapest, 1982–1983. Összeállította, szerkesztette és a jegyzeteket írta: Kristó Nagy István. Illetve: „Szeretet, szerelem.” Bölcsességek kiskönyvei. Aforizmák, idézetek, szálló-igék. Szalay Könyvkiadó és Kereskedőház Kft. Kisújszállás. 1999.)

Megpróbálkoztam azzal magam is, hogy betartsam a haiku kötött szótagszámát. Példa erre a „Japán” és a „Daru” sorozat, bár e ciklusok versei változatlanul rímelnék. Rá kellett jönnöm, nem kívánok e törvény útján járni. Ahol egyetlen sor csupán öt szótagos lehet, és ezek a „versike” kétharmadát teszik ki, szinte kikerülhetetlen a ragrímek alkalmazása, ha írója nem kíván szójátékba keveredni.

Magyar „szamuráj” vagyok, aki holtig saját ösvényeket tör. Várvédő **Zrínyi Miklósként** nem tudok zsebemben aranyakkal kitörni, helyettük gondolatokat érlelek, amelyek ön- és természettörvényűen keletkeznek, illetve érzelemből fakadnak.

A japán haiku magyar nyelvre történő átültetésekor megannyi példát találunk arra is, hogy a kö-

tött szótagszámot betartották, és – miként nálam is – az első, illetve az utolsó verssor rímel. Példa erre **Szántai Zsolt** fordítása („Haikuk és Wakák – Japán versek.” A „Népek versei” sorozatban kiadta a **Szukits Könyvkiadó** Szegeden, 2001-ben.) A 103. oldalon **Renszeki** verse olvasható:

Szívem tükre

*Szívemnek tükrét
letöröltem, mutassa
a holdnak képét.*

Szántai megőrizte a japán vers hangulatát, mély értelmét, és mert belőle magyar rímelő verset formálni! (A *tükrét* és a *képét* viszont tipikus ragrím!) **Szepes Mária** sem tartotta be a kötött szótagszámot, ezzel igen szabadon játszik. (*Angyalok éneke*. Édesvíz Kiadó, Budapest, 1998. *Haikuk* 131-149.) Két háromsorosát mutatom be.

I. Piéta

*Minden erejét vesztett férfi
Kiket gyötrelmük megfeszít,
Anyá-asszonyok ölükbe fektetik.*

*

Felelősek vagyunk

*mi is azért, hogy keresztjeid
a gyötrődő corpusszal a kozmoszt átszövik.
Vérzel sebünkön át. Gyötör a kín.*

A szerző *I. Piéta* című haikujának szótagszáma 9, 8, 11. A *Felelősek vagyunk* 9, 12, 10. szótagszámú. Rímeléset nem érzek, hacsak az *i* betűk rövid és hosszú változatait ragrímként nem minősítem.

Ugyanakkor más szerzőknél a szótagokkal és rímekkel való játék öntörvényűségére utalva, általam kitalált példákat hozok. Az öt szótagos haiku verssorokat kezdem csökkenteni. Az alábbi két sűrvers minden sora négy szótagos lesz:

*Itt fekszem én,
Te olvasod,
Búsan szegény.*

*Elfáradtam,
Sírban fekszem.
Feltámadtam.*

Itt az első és utolsó verssorok még szótagrímnek, de az alábbi három szótagos sorok már csak szójátéknak tetszenek:

*Don-kanyar,
Hóvihar,
Veszteség.*

*Zsidóság,
Auschwitz,
Áldozat.*

A szójátékká válás még inkább jellemző a két szótagú sorokra:

*Atya
Fiú
Hála*

*Ikon
Portré
Én-kép*

Végül marad az egy szótag:

<i>Itt</i>	<i>A</i>
<i>Fa</i>	<i>IHS</i>
<i>Áll</i>	<i>Ω</i>

Ez utóbbi már betűjáték. Öncélú ügyeskedés, mesterkedés. A három szótagú verssoroktól kezdve más nyelvre való átültetésük egyre nagyobb próba. Számolgatni kell, megküzdeni a szótagokkal a forma miatt. Közben a gondolat is egyre gyatrábbá, vagy elvontabbá válik; mindaddig, amíg az egész értelmét veszti, vagy homályos talánnyá enyészik, amely csak a misztikát, de nem a tiszta értelmet szolgálja. Esetleg még az egy szótagú verssornak is lehet valamilyen értelme, talán mély gondolatisága, ahogy ezt az utolsó példánkban a keresztény vallási szimbólumok jelzik. Csakhogy ez gondolatközlés, pontosabban gondolatmorzsák leírása, de az irodalmi kifejezőmóddhoz már semmi közük. El kell dönteni, hogy haikuként mire, illetve milyen műfajra gondolunk?

Fölvetődik a kérdés, hogy az egy szótag csökkentését lehet-e fokozni? Természetesen. Gondoljunk arra a festménytárlatra, ahol a művész a fehér falra üres képkereteket akasztott föl. Ez már az alkotás és a művészet tagadása. Ennek megfelelője, ha a könyvbe – haiku verssorok nélkül – üres lapokat kötötünk be. Mindenki gondoljon olyan alkotásokat rájuk, amilyenekhez tehetsége van. Ezt a nihilt ismét a japánok fejezték ki legtökéletesebben.

Papp Noémi: „A magyar haiku” (Új Holnap, 1997. különszám.) című tanulmányában idéz két barát beszélgetését arról, hogy lehet-e hűrtalan hárfán játszani? Igen, de a nem halható dallamot befogadni, felerősíteni, lehalkítani, vagy improvizálni sem tudjuk.

Nem mentegetőzésként írtam le ezeket, hogy utána érzékelje az olvasó, bizony az én haiku verseim sem fényesre csiszoltak. A nagy magyar elődök példáját sem követtem. Nem a négysoros versformát választottam. Félve a bökvers-gyártástól, vagy a magyar epigrammába való átcsúszástól, megmaradtam a japános három sornál. Arra is rá kellett jönnöm, hogy egy-egy verssor nem lehet 12, legföljebb 15 szótagnál hosszabb, mert akkor már inkább epigrammává válik.

A magyar fül vagy az időmértékes lüktetést, vagy a rímelést érzékeli és kedveli legjobban. Ezért a magyar haiku verseim **a x a** képletűek, vagyis az első és az utolsó sor cseng össze. (Egy-két esetben **a a a** rímképletnek tetsző haiku is található, de ez nem volt tudatos és szándékos.) Ezeknek a verseknek valójában a gondolati tartalom: a keleti vallási misztikák és a keresztény filozófia közötti párhuzamok kikapintása, egyeztetése (de nem összemosása!), a természet iránti végtelen tisztelem és szeretetem adja meg a harmóniáját. Sári László írta, hogy óasszír nyelven Ázsia jelentése „A Fény Országá”, Európáé „A Sötétség Országá”. Ez elgondolkoztatott.

Hogyan írtam haikut?

Az egyik japán haikuíró nagymester, Basō tanácsot adott a kezdőknek. Menjenek ki a természetbe. (Ez számomra az *Út*, a teremtető Isten. Egy helyen Jézus is Útnak nevezte magát.) Szemlélődjének érzékenyen. A természet, a Mester majd ráirányítja a figyelmet arra, amit a hadzsinnak érdemes szóban kifejezni. A témához úgy fogjanak hozzá, hogy előbb alaposan érezzék át annak minden részletét, miközben el kell hagyni az önző önmagukba feledkezést. Egy példát említek: „Ha megfog a cseresznyevirág, és le akarod írni, előbb te magad is válj cseresznyevirággá.” (A pontos leírást lásd: az Új Akropolisz Kulturális Egyesület „Szélbe kitett lámpás” című haiku kötetének **Benits Péter** által írt utószavában.) Velem is így történt. Az általam megfogalmazott haikukból kiderül, hogy a Tao hatással van rám. Mi a Tao, ahogy magyarra fordították: az Út? Ezt a filozófiát szakkönyvek hosszan tárgyalják. Évszázadok során mítosszal, elvont sejtésekkel, teológiai tartalommal gazdagodott. Legrövidebben **Tőkei Ferenc** fogalmazta meg: „[...]a tao: a világ dialektikus mozgásának törvénye.” (156.) Lásd: **Lao-ce** Tao Te Kíng: „Az Út és Erény könyve”. (Tericum 1994, 2001. In: Tőkei Ferenc: „Utószó”. 153-158.)

Már kisgyermekként ösztönös vonzódást éreztem a természethez. Szerettem volna beleolvadni, titkait megismerni. Első élményeim közé tartozik, és soha el nem hagy nagy pusztaságaival a tanyavi-

lág, benne a szabadság érzete; a Tisza folyó, a víz, a fák és növények közelsége. Az állatvilágot mindig testvérként kezeltem, és máig van körülöttünk kedvenc, aki családtaggá válik; illően megsiratjuk és eltemetjük, amikor tőlünk végleg távozik. Szerencsére olyan házastársat találtam, aki hasonlóan gondolkodik. Öregségünkre együtt ápoljuk kertünket, és mindennap gyönyörködünk benne.

Az óceánok és tengerek gyakorolták rám a legnagyobb hatást. Párommal napokig üldögélünk, vagy kagylókat gyűjtünk a partján, és kapaszkodunk a végtelenbe. Igazán csak az irdatlan pusztán állva, vagy egy ekkora életteremtő ösvíz előtt lehet érezni, milyen parány az ember, és óriás a természet.

Az „Óceán” ciklus soha meg nem született volna, ha fiunk 2004. karácsonyára meg nem hív, és nem tölthetünk nála negyedévet – a sok magyar család által lakott floridai Sarasotában –, ahol legtöbb szabadidőnket a Mexikó-öbölben, a világos zöld ragyogású tengervíz mellett tölthettük.

A jó haikuíróban a természet, vagy az Út az ihlető. Rajtuk keresztül az egész mindenséget ábrázolni igyekszünk. Amikor velük vagyunk, megszületik bennünk a vers, de annak csak a lényegét érezzük. Miután a tollat a papírra helyezzük, bensőnkéből ösztönösen kelnek életre a szavak. Nem kell fejünket hosszasan törni, hogy mit írjunk. A jobbítás kedvéért csak azután szabad csiszolgatni, ha elkészültünk vele, de első a tartalom, a mondanivalónk kifejezése.

A javításnál nem a forma a legfontosabb, hanem az, hogy a szavak a lehető legpontosabban azokat a

gondolatokat és érzéseket fejezzék ki, amelyek bennünk születtek, ezért nem szabad, hogy egy szótag vagy rím eltérítsen ettől. Vegyünk két japán példát. Az egyik **Béky Gellért** professzor alább olvasható szép története a kavicsmosó asszonyokról. Gróf **Wass Albert** gondolatát idézve, nem a víz a fontos, mert az elcsorog, de a kő marad. A gondolatszikla az érték, maga a Fenség. A másik hasonlat a japán teácsésze lehet, amely látszólag egyszerű, talán durva és gyakran máztalan cserépedény. Amikor naponta kézbe vesszük, használjuk, hozzánk idomul. Átveszi kezünk és ajkunk érintését. A teaszertartás során szentté vált ital ereje ivódik belé. A haiku is így válik tiszta művészetté.

Olyan folyamat ez, mint amikor a jó japán haikuillusztrátor rajzolni, festeni kíván. Fogja a tollát, ecsetét, bemártja, és a papírra helyezi – magyarázta Béky Gellért teológus, aki 42 évig volt Japánban misszionárius, jezsuita tanítómester. – Az alkotó még nem tudja, milyen rajz kerekedik ki, mert eszközei vezetik a kezét. Ösztönösen fest, hiszen közben gondolatai és érzései már nem működnek. Tolla, ecsete, a rajz- és festőeszköze – a Tao szemlélet alapján – az Utat járja.

Miért fontos a haiku írónak, vagy illusztrátornak ilyen módon alkotni? Azért, mert a *klesa*, a *tudat vágyak által történő beszennyeződése* nem történhet meg vele. Munkája tiszta marad, nem kiagyalt, nem kiszámolt és mesterkéltné, hanem Isten ajándéka. Rálépett az Útra, és ettől kezdve istene vezeti.

Béky atya „Belső látás” címmel, a **Kozma László–Szathmáry Sándor** által szerkesztett „Élet-Naptár” (Korda Kiadó, 2003.) 322. oldalán mindezt így írta le. Egy alkalommal szerzetes nő ment rajzot tanulni a nagymesterhez, aki egy idő után unszolni kezdte, hogy mutassa meg munkáit, majd közölte vele lesújtó véleményét, hogy ő az ilyen képeket eldobja. Így magyarázta: „...*maga szerzetes. Istennek szentelte életét. Úgy kellene tehát festenie, mintha közben mindig az Istent látná maga előtt. Én éppen ezt nem vettem észre a képeim...*” Béky Gellért így egészítette ki a mester szavait: „*Nem a kézügyesség, nem is a hűséges másolás, lemintázás, még kevésbé a pusztá technika teszi a művészt, hanem a belső élmény, a lélek látomása. A régi kínaiak ezt úgy fejezték ki, hogy a **t a ó** -t kell előbb néznünk, szemlélnünk, ha valami szépet akarunk alkotni.*” A keleti és nyugati művészetben többek között itt van az az óriási minőségi különbség az irányzat és a szemlélet között, hogy amíg az előbbi „belülről alkot” és a „mit” keresi, addig a nyugati művészeknek a téma már kevésbé érdekes, vagy a mondanivaló másodrangú, csupán a „hogyan”, a külső megformálás, a formalizmus érdekli.

Még egy Béky példával igyekszem megvilágítani a dolog lényegét: mit jelent a természet belső értéke, hogyan lehet azt szeretni, illetve kifejezi az iránta való érzésünket, ezért most térjünk vissza a kő–víz példázatra. Okayamában van egy híres kert, benne gyönyörű, tisztavízű patak. A meder kavicsai időnként mégis eliszaposodnak. Béky Gellért így írta le

a továbbiakat – az előbb idézett könyv 304. oldalán – a „Japánkert” című elbeszélésében:

„Mikor ott jártam, ősz volt: a vizet valahogyan elterelték és munkásasszonyok egyenként tisztították, mosták a féltve őrzött köveket... Kifejezi ez a japán ember természetszeretetét, gondosságát.” A történethez hozzátette, hogy átvitt értelemben *„...mennyivel nagyobb dolog, ha valaki az emberi lelket tudja ilyen fényesen ragyogóvá varázsolni!”* Azzal már én tetézem emléké, hogy itt van az a minőségi különbség, hogyan kezd el alkotni a keleti és nyugati „varázsló”. Az bizonyos, hogy háromsorosaimmal nemcsak kijelenteni akartam, vagy tényeket közölni. Az érzelmek számomra nem magán titkok, hanem alapvető emberi tulajdonságként élnek bennem, ezért bármit fogalmaztam meg, sohasem mondtam le róluk.

Ezek után visszatérek az alfejezetünk címében ígért kérdés elbeszéléséhez, ti. hogyan kezdtem el a haikuírást? Először is, sohasem gondoltam ilyen alkotásba fogni. Kivártam. A természet megszólított: belső késztetést éreztem rá. Ez 65 éves koromban következett be, amikor már kellő élettapasztalatot és emberismeretet gyűjtöttem.

A költészetet szeretem. Több verset olvastam, mint prózát, pedig az sem volt kevés, de rímeket azelőtt nem írtam, és haikun kívül alighanem sohasem fogok, mert számomra ez a műfaj teljesen betölti a saját alkotású „költészetet”. A haiku ugyanis nemcsak vers, hanem egyszerre maga a természet megszólalása, és az Út, amelyen járni kell. Vagyis

a legteltesebb, a legtisztább költészet felé törekvés, amelyet nem lehet megrendelésre, vagy kedvtelésből, netán propagandisztikus programcélból megfogalmazni, mint egy *tacepaot* vagy a *csasztuskát*. Akkor kell hozzáfogni, amikor éjszaka, vagy hajnalban nem hagy tovább nyugodni. Fölkel az ember, mert egész teste lázban ég, és kimegy a kertbe, ahol a virágok között elmerengve megérinti a természet, és a kelő nap pírjában elindul benne a gondolat kifejeződése. Ez történt velem váratlanul, az egyik nap, 2004. tavaszán, amikor elkezdtem haikut fogalmazni, és két hónap alatt – az Óceán ciklus kivételével – megírtam.

Fontos intelem, hogy nem szükséges mindenféléről írni, mert akkor haiku kötetünk olyan lesz, mint egy színes kaleidoszkóp szüntelen változó alakzatai, és elveszhet benne a kiemelésre szánt tartalom. Érdemes néhány nagyon fontosnak ítélt témakört ábrázolni, de ezeket a gondolatokat mind a szellemben, mind a lélekben mélyen kell alámeríteni.

Mielőtt leírom a verset, előtte megtisztálkodom. Legalább a homlokomat és a kezemet megmosom, hogy a gondolataim forrása, és leírója földi szennyétől kívülről megtisztuljon. Ha már a lélek fölkészült, a testet is rendezni kell. Olyan ez, mint a *rituális mosdás*. Rajtam kívül a szobában más nincs jelen. Minden zavaró tárgyat eltávolítok, vagy elrendezek. Ne tolakodjanak elő, hanem maradjanak körülöttem láthatatlanok. A bennem lakozónak és a kívül állónak harmóniában kell egymással lenni. A környezetnek az emberben úgy szükséges ekkor

már külső látvány nélkül tükröződni, mintha lényének része volna; ahogy a növény a napfény energiájával *asszimilálja*, magába építi azokat az ásványi anyagokban bővelkedő földnedveket, amelyeket a gyökerén keresztül fölszívott. Így lehet azonosulni a természettel és a külvilággal.

A szemlélődés, a befogadás és a megértés fontosabb, mint a buddhistákra jellemző *meditálás*. Nagyon vigyázni kell, mivel itt keskeny és síkos a határ. A *jógi* addig meditál, amíg *szatori* állapotba kerül, vagyis *megvilágosodik*, de a *harmadik szeme* elsősorban befelé nyílik meg, így válik *buddhává*. A haiku írásánál megmaradtam európainak, mert ha az ember nem születik bele a kelet-ázsiai gondolkodásmódba, ne igyekezzon szemléletét rákényszeríteni egy idegen életformára, sem átvenni, csupán tisztelje és értse meg azt. Ha ugyanis a haiku alkotásánál kizárjuk a szellemet, lemondunk a teremtés értékeinek: egy tavirózsának, vagy cseresznyevirágnak a megismeréséről. Csupán a természet teljes egészét érzékeljük, amelyben már elválaszthatatlanul benne vannak a magyar búzamezők, a japán virágok és a galaxis égitestei is.

A kifejezés előtt félig fekvő, vagy ülőhelyzetben kisméretű, fehér papírdarabokat veszek elő, amelyekre írni kezdek. Minden haikunak külön lap jár, mert egyediek. Csak a tömeget lehet egyenruhába öltöztetni! Azután napok, hetek telnek el, amikor egy kész haikut újra előveszek, és ha szükséges, csiszolgotom, de akkor már olyan számomra, mintha nem én szültem volna, hanem kívülálló, kritikus olvasója lennék.

A haikut mind a szerzőjének, mind az olvasójának lassan kell olvasni, értelmét megérteni. A forró teát sem öntjük magunkba, és nem nyeljük el azonnal, akár a szeszes italt az alkoholista. A zamataért szertartásosan szürcsölgetjük. Aki kapásból végigolvas egy haiku kötetet, az nem ért meg belőle semmit.

Ha fölteszed magadnak a kérdést, hogy milyen a haiku, így válaszolhatsz rá, akár egy buborék. Amikor fejed a víz alá kerül és képtelen vagy a felszínre emelni, tüdődből kiszáll az utolsó pára, amely a földi életed biztosította. Ha haikut írsz, a lét tengerében kell alámerülnöd. Végző lehetőségként buborékot bocsátasz föl, amelyben a lelked távozik a mindenségbe. Ez a benned fogant haiku. Ezt, ha jól végzed dolgodat, csak ritkán ismételheted meg, mert energiád lassan elfogy és elemésztozdsz.

Utolsó tanácsom. Ha már kipróbáltad magad, és úgy érzed, alkalmas vagy haikut írni, tégy egy végző próbát. Figyeld meg, hogy amikor társaságban étkezel, és az asztalnál szűkösen vagytok, két karod leszorítod-e az oldaladhoz, vagy a könyöködöt öntudatlanul szétterpeszted, hogy ezzel tágasabb helyet biztosíts magadnak. (Fél évszázaddal korábban ezt polgári körökben a kisgyerekeknek etikettként oktatták, de felhívás nélkül is, ösztönösen bennünk kell, hogy legyen a másokra való odafigyelés.) Ha ugyanis önző vagy, ha eddig kiszorító módon étkeztél, tehát nagyobb *életteret* kívánsz magadnak, mint amivel beérnéd, illetve amit mások tőled kapnak, nem lehetsz alkalmas haikut írni.

Ez a műfaj a legközösségibb, amely a társakban, a természetben, az egész univerzumban tükröződik. Ugyanakkor nagy empátiát követel az élő és alkotott környezet, az emberek, valamint a vallási meggyőződések iránt. Az individuum elefántcsonttornyában mindig magának ír. A haiku viszont valójában nem vers – ezért nem váltam sem költővé, sem versíróvá –, hanem a megfogalmazójában kiteljesedő életforma valós, de művészi ábrázolása.

A haiku-gondolatokkal teleírt könyv egy rajzokkal, festett képekkel teli „virágos, szent kert”. A haiku ugyanis nemcsak nyomtatásra születik, hanem kép is, ahogy a kínai írásjelek is azok, hiszen eszközük az ecset is festésre és *képirásra*, vagyis *betűfestésre* egyaránt alkalmas. Nem véletlen, hogy ezt a kötetet kedves vásárhelyi művészbarátaimtól, illetve Béky atya jóvoltából Japánból általa kért és kapott eredeti rajzokkal, képekkel ékesítettem. Sok-sok eltérő stílus, ábrázolás, több műfaj; táj, alak és virág virágozzék, hogy közelebb jussunk ahhoz az Édenhez, amelyből a haiku fakad.

Hódmezővásárhely, 2004. május 3.

Szenti Tibor

ISTEN

AZ ÚR

1

Uram, mikor kinyitod teremtő markod,
Megszületik, tágul a világegyetem,
Ha becsukod, az egészet kézben tartod.

2

Mi a válasz anyagra, erőre, teremtésre?
Az ember régtől kutatja a természet titkát,
De egyedül Isten, ki választ ad e kérdésre.

3

Tejúton fut utánad a lelkem.
Ahhoz, hogy végül megtaláljalak,
Mondd meg, Uram, mit kellene tennem?

4

Istenben találtam meg az Utat,
Megismerhetetlen talány marad.
Balgá ember, ki utána kutat.

5

Az Úr a Dolgok menete,
Irgalmas teremő ereje
A világ egyedüli kenete.

6

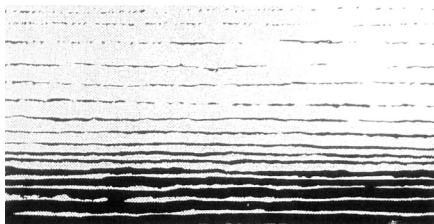
Uram, elmerőlnék benned,
De felszínen evickélek,
Kár ilyen mélynek lenned.

7

Életem Istentől kaptam.
Számvetésre kényszeröltem:
Mi az, mit helyette adtam?

8

Teremő Atyánk kapuja tárva,
Csak az Utat nem találja lábunk,
A sorompó köztünk most még zárva.

9

Mindannyian kérésztáncot járunk.
Alkonyatra elsimul a víz fölöttünk,
Odalent Isten fényére várunk.

10

Az Út, amelyen itt járok,
Keskeny-e, vagy széles?
Rajtam áll, milyenre vágyok.

11

Indulásra várok. Mutasd az Utat,
Éltem delétől hozzád vágyok, Uram,
Szemem immár szüntelen Téged kutat.

12

Ismerd meg jól a Törvényt,
Hogy ráléphess az Útra,
S elkerülöd az örvényt.

13

Uram, áldozni szeretnék,
De nekem kevés a gyónás,
Előbb bánattal vezekelnék.

14

E földön fáztam
Istenhez közelítve,
Fényére vágytam.

15

Itt nincsenek ormok, hegyek.
Síkon élek. Nem kell másznom,
Majd, ha Isten elé megyek.

16

Szívem többé már nem hevül,
Csak Téged áhít, Uram,
Lelkem érted kiált belül.

17

Fohászom száll, szétszórja a gyöngé szél,
Mert az Úton előttem nincs biztos cél,
Akaratom nem erős, mint az acél.

18

Noé családja a bárkán maradt,
A többiek sorra elmerültek.
Az élet a szivárvánnyal haladt.

19

Szél járt az őszi lombok között.
A természet figyelmeztetett:
„Ne félj, testvérem, az Úr örök!”

20

Mikor fölszentelt házban ülök,
Azon az áldott, szent órán
Istenhez közelebb kerülök.

21

Míg illatos teámat kevertem,
Szelíden imára hívott az Úr.
Én egy hosszú fohással feleltem.

KRISZTUS

22

Urunk vacsorát adott.
Véréből kortyot,
Testéből egy falatot.

23

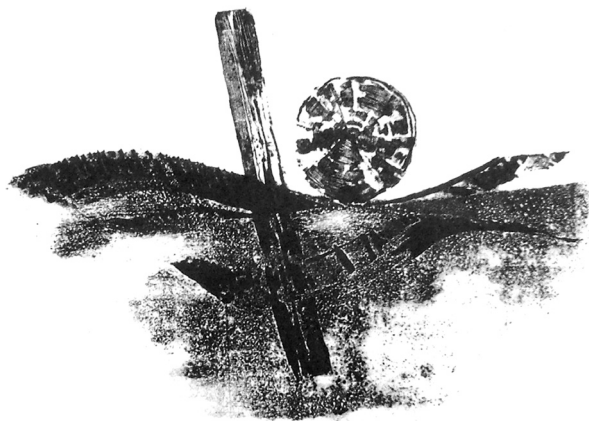
Az Úr asztala szépen terítve.
Friss kenyérrel és óborral vár,
De nincs, ki fogyasztani segítne.

24

Krisztus, mit cselekszem?
A harminc ezüstpénzt
Mindennap átveszem.

25

Nyomodban járok, Krisztus, a Fájdalmak Útján.
Friss vízzel enyhíteném kínod, de nem buzog
Könyörület az emberi szív apadt kútján.

26

A megkínzott testből vér csorog,
Megváltásunkért szenved Krisztus,
A tömeg tétován ácsorog.

27

Krisztus, indulok feléd a Golgotán.
Kérlek, adj még esélyt! A folyón át a
Halál ül velem, és visz egy gondolán.

28

Állok a Koponyák-hegyén.
Alattam hideg szakadék.
Átmelegszen Krisztus kegyén.

29

Csöndes a világ köröttem.
Lelkemben némaság honol,
Krisztuskereszt függ fölöttem.

30

A Golgotán üres a kereszt,
Jézus testét gyolcsban eltemették.
Bűnünk súlya sírján a retesz.

31

Áldott húsvét ünnepén
Az oltáron a Bárány áll.
Sírjában lepel fekszik helyén.

32

Megváltott a véráldozat,
Ha büntelenül élek,
Már nem vár rám a kárhozat.

33

E Földön zarándok lettem.
Az Úton, melyen itt járok,
Elém keresztet emeltem.

34

Mióta Krisztus itt hagyott,
Megfeszített holttestéből
Gyakran törünk egy darabot.

35

Villámok cikáznak az éjben.
Ne félj, kishitű, gyarló ember,
Krisztus jön el az áldott fényben.

SZENT LÉLEK

36

Az Úr ereje
A mindenség Szent Lelke
Létünk veleje.

37

Esendő, kisember vagyok.
Bűnök súlyától roskadok,
Többé az ég rám nem ragyog.

38

Bűneim miatt ne engedj oda, hol fényed árad.
Lábam botladozik, gyakran még sötétben tántorog,
Lelkem esdekel, de bocsánatért ajkam elfárad.

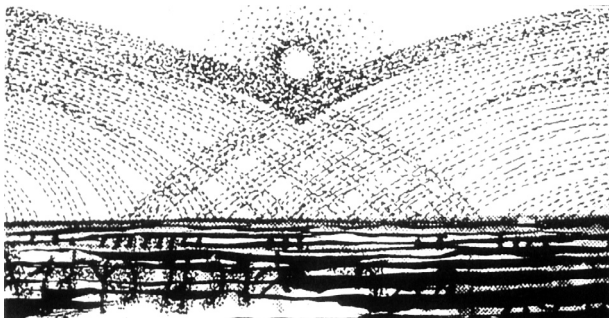

39

A világnak az a Tao,
Mint csermelynek, és pataknak
Az óceán vagy a folyó.

MÁRIA

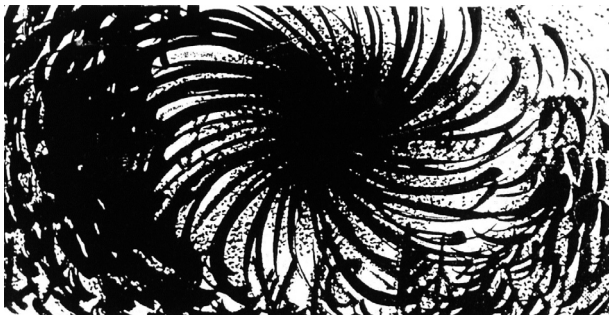

40

Mint őr a vártán, Asszony áll a Hold sarlóján.
Sarkával eltaposta Mária a gonoszt,
És testét szétterítette az ég tarlóján.

41

Miért nem látod a Szent Szület felhők között?
Hiába emeled égre szemed szüntelen,
Eltűnt előled, hisz fénylő Napba öltözött.

HAZA

HAZÁM – ANYÁM

42

Hazám,
Te vagy
Anyám!

43

Anyám,
Te vagy
Hazám!

LEGENDA

44

Szarvas fut előttük, testét az árnyak befödik.
Két ifjú száguldó lován egyre csak üldözi.
Nem osztoznak rajta, íjukkal inkább lelövik.

45

Hunor és Magor hős vitézek
Az alán király szép lányait
Elragadva nőül vittétek.

46

Turulmadár szállt bércek, puszták fölött,
Hol Emese fia, Álmos örködött,
A madár- és családfája megtörött.

47

Csaba királyfi lován előttem jár,
A fényes csillagösvényen oson.
A harcmezőt az idő benőtte már.

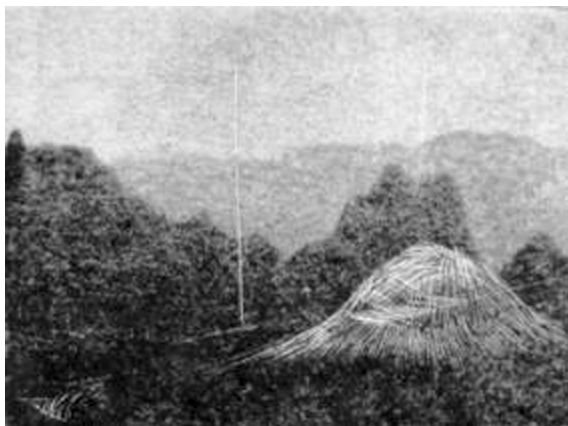
48

Arany kupába hét csepp vér csordult.
A törzs vezérei fenékig itták,
A nép egymáshoz testvérként fordult.

49

Kárpátokon át, fáradt menet halad,
A nyeregben a harcos is szendereg.
Új hazát látva, ajkukon dal fakad.

FEUDALIZMUS

50

Hód-mezején csatát vesztek.
A király hazát adott nekik,
A kunok itt letelepedtek.

51

A tűzkoronát fejére tették.
Izzott alatta vastrónusa,
Sülő húsát a társai ették!

52

Kirohant a pusztuló, romos várból.
Egyedül maradt, nem követték.
Körülvette az ellenséges tábor.

53

Idegen igában fejünk,
Gyere vissza, Rákóczi,
Dicső, fejedelmünk.

54

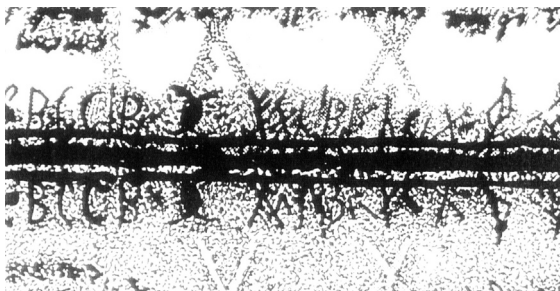
Mély sárba szorították a jobbágyszekért.
Amikor a hintó mellé ért, kocsisa
Ostorcsapással üdvözölte a szegényt.

55

Az ősi templomnak csak romja maradt.
A földben cserép- és csontdarabok,
A szentélyben örökzöld virág fakadt.

1848

56

Kapitány, most állj elő a vártán!
Hol őseink sírjai nyugszanak,
Vérünk folyik át váraink árkán.

57

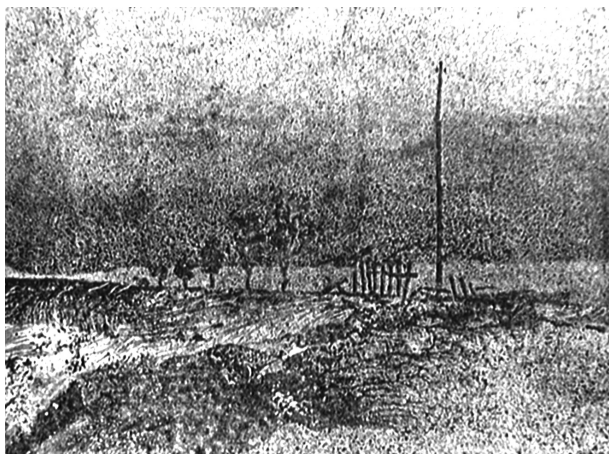
A fegyvert már letették.
Egyiket árulónak bélyegezték,
A többit kivégezték.

58

A hóhéerkatonák célba vették.
Az elítélt szembe nézett velük.
Az örök a toroktüzet lesték.

1956

59

Előbb itt még szobra állt.
A nép most veri szét.
Emléke szégyenné vált.

60

Az úton páncélos csikorgott,
Repülőről sortüzet adtak,
Lelkünk szabadság után korgott.

61

Nem mozdul a haraszt
Ötvenhatban, sortűz után.
Engem anyám maraszt.

62

Gyerekként harcolt, börtönben senyvedett.
Hajnalonként megálltak cellája előtt,
De bitóhalált férfiként szenvedett.

63

Gyalázták ötvenhatot.
Az átkuk, mocskuk
Lelkünkre mégsem hatott.

JELEN

64

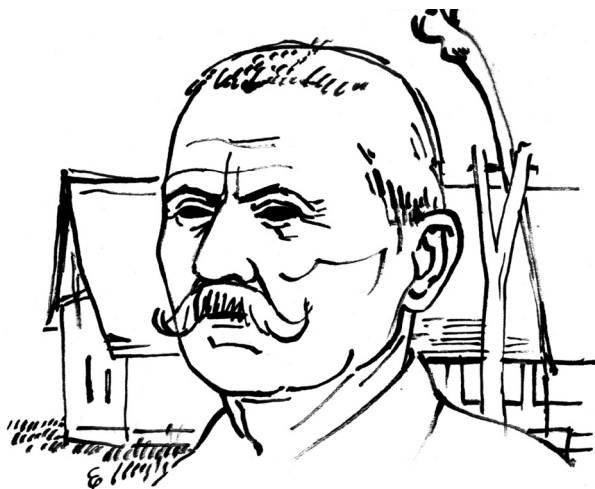
A címerünk három hegyéből
Csak szélfúttá dombok maradtak.
Kopunk az elcsatolt megyékből.

65

Kárpátok gerincén sírva ülünk,
De messze esett az őshaza!
Európa közepén eltűnünk?

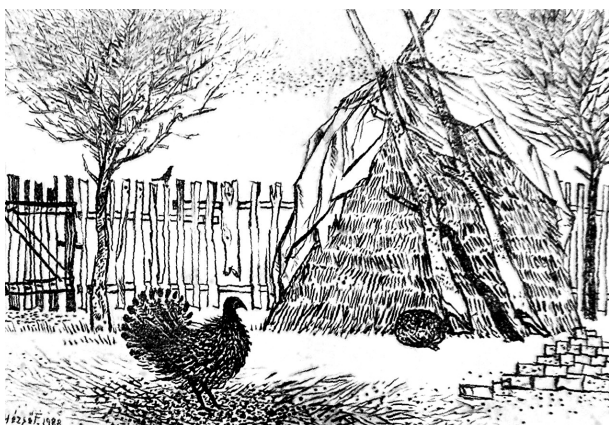
66

Ostromlott vár vagyunk.
Egykor szép hazánkban
Elfogyunk, maradunk?

67

Csak átjáró kapu lettünk,
Hová tűnt régi szerepünk?
Mindenki bírálja tettünk.

68

Alig van tanya.
A gazdákat elűzték,
Gyöngül a haza.

69

Megvan a rovasírás,
De a nép hantja fölött,
Végleg elhalt a sírás.

70

Kétezer négy. Befogadott Európa.
Ezer éve vagyunk államalapítók,
Ki adott itt a másiknak Eurót ma?

71

Itt már nem nő több virág,
Hiába keressük népünk igazát,
Marad a Való Világ.

JAPÁN

JELEN

72

A felkelő nap
Elsőnek köszönt, Japán.
Csillogsz, mint kőlap.

73

Ezernyi sziget,
Hegy, tó országa, Japán,
Megannyi liget.

74

Fujiszan, szent hegy,
Havas csúcsával hallgat.
Meglátni nagy kegy.

75

Nyílik a virág.
Szigetország hegyein
Tárul a világ.

76

A Nihon völgyét
Virágzó fák lepik el.
Csodáljuk földjét.

77

Bambuszkarókon
Kék szőlőfürtök érnek,
Viszik hajókon.

78

A japán daruk
Párjukért kiáltanak.
Oda a nyaruk.

79

Hullámok felett
Apró madarak szállnak.
Céljuk: Napkelet.

80

Halászbárka ring
A végtelen óceán
Őshullámain.

81

A tengeri hal
A parttól elhúzódik,
Lassanként kihal.

82

Fövenyen rákok,
Másznak az óceánba,
Rájuk vigyázok.

83

Bambuszok csúcsán
Szitakötők öröködnék
A vizek kulcsán.

HAGYOMÁNY

84

Megült a meleg.
A legyezőm segített,
Nem lettem beteg.

85

Lány kimonóban,
A férfi hakamában
Élnek Hondóban.

86

Együtt a család,
Teaszerzés készül,
Mind rokon, barát.

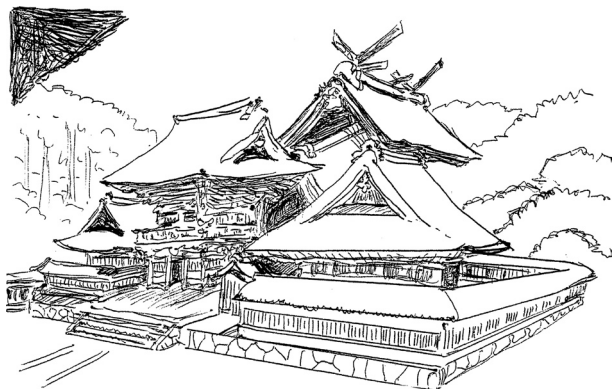
87

A hólámpákból
Japán szellem sugárzik,
Lelkük világol.

88

Haiku, e kincs
Ajándék a világnak.
Japánra tekints!

SZAKRALITÁS

89

Lótuszon ülve
Buddhának bölcs mosolya
Arcán kövülve.

90

Tétova járunk.
Megvilágosodást és
Kegyelmet várunk.

91

Egy zen pap mormol.
Buddhához fohászkodik.
Jajszóba torkoll.

92

A zen szerzetes
A terában mécsest gyújt.
Látni kellemes.

93

A sintoista
Torii Miyajimán
Áll. Vize tiszta.

94

Torii mögött
Dzsindzsa áll Nippon hegyén,
Egy kis tó fölött.

95

Díszes a szentély,
Japán újév közeleg,
Csöndes a szent éj.

FEUDALIZMUS

96

A harcnak vége.
Simpu, mind hazatértünk,
Honunkban béke.

97

A busi kardja
Szeppukura készen. A
Sógun akarja.

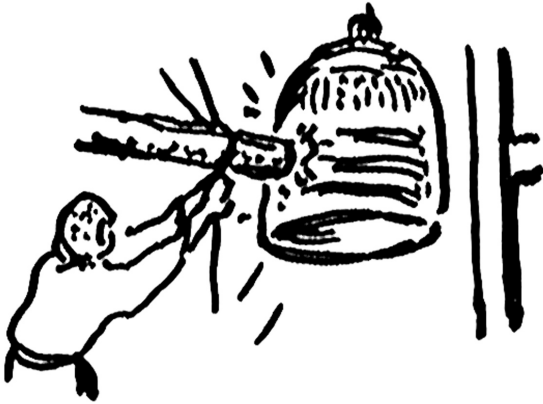
Ráfagyott a vér
A japán harcosokra.
Övük a babér.

99
Keresztény sírok,
Vértanúk Curusimán.
Gyászolva rívok.

ÚJKOR

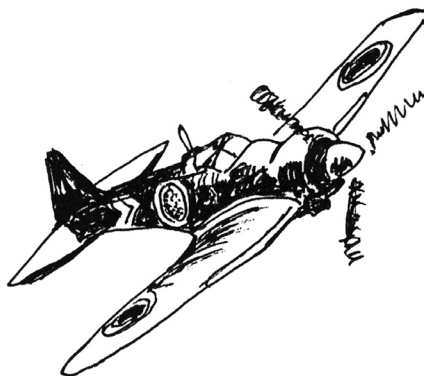
100

Csönd. A lélek kong.
Hirosima mély gyászban.
Megszólal egy gong.

101

Sanghin meggyilkolt
Magyar házaspár vére
Japánra rikolt.

102

Az életüket
Adták a kamikazék,
Áldják lelküket.

103

Földrengés rázza,
Tájfún, atom pusztítja,
Isten vigyázza!

TERMÉSZET

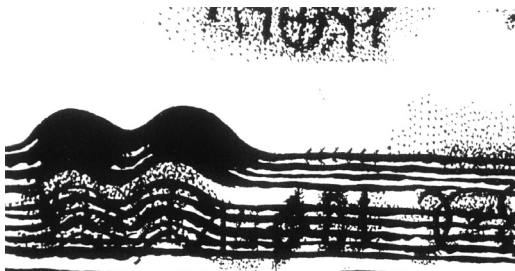

ÖRÖK TERMÉSZET

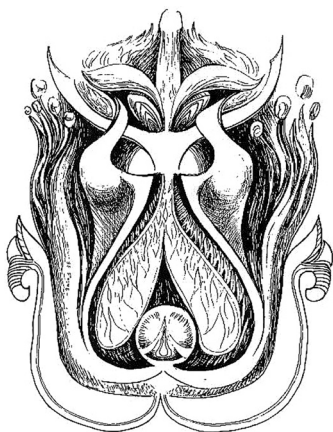
104

Földanyám, kinnal szültél és neveltél,
Tápláltál, szeretted, testedből éltetted.
Halálom után virágos réttel befedted.

105

Sokat láttam már a Napot.
Szememben csírázó magot,
Abból virágot fakasztott.

106

Szomjúhozik már a mező, a rét,
Sámán imáján könyörül az ég,
Folyik a könnye, megújul a lét.

107

Sárga mézga csorgott a törött ágból.
A falánk medve mohón behabzsolta.
A hangyáknak közös étke a tálból.

108

Villám csapkodott és dörgött,
Porszem voltam, hogy rám sújtson.
Csupán félelmesen hörgött.

109

Tavasszal, ősszel átállítjuk az órát.
Egyszer előbb, máskor utóbb kelünk,
De a természet nem látja be az okát.

110

Leesett a hó,
Tél van a hideg pusztán.
Vágtat, fut a ló.

111

A cserépen megfolyt a máz.
Tűz és láng játszott vele,
Engem ezért kivert a láz.

FOLYÓ

112

Úsznom sem kellett,
A folyó sodort s kitett
Egy fűzfa mellett.

113

Mintha a tengerparton volnék,
Lábam alatt süpped a fövény,
Folyóm hullámaival szólnék.

114

Napnyugtakor már várják az elmúlást,
Násztáncuk végén a tiszavirágok,
Egy új nemzedékbe való eljutást.

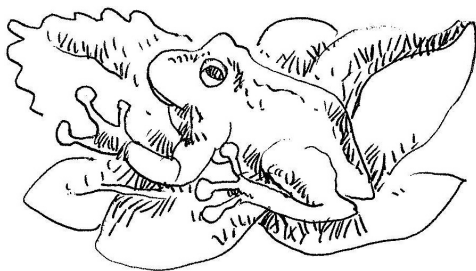
115

Folyónk talán még sohasem volt tiszta.
Hullámaiban homok és iszap vegyül,
De élető vizet szállít a Tisza.

116

Hajdan szép magyar folyónk, a Tisza.
Vizét idegen méreg pusztítja.
Ősi, szép élete nem tér vissza.

TÓ

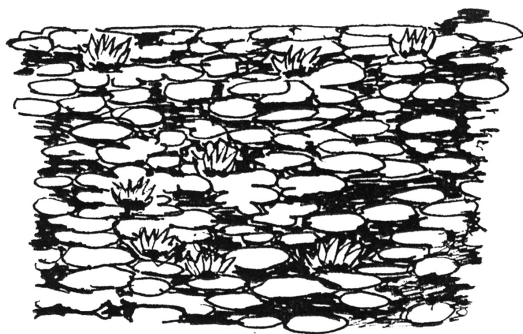
117

Izzott a nap, pőrére vetkőztem,
Fényzuhatagában ázott a testem,
Tóparti pázsitba törülkőztem.

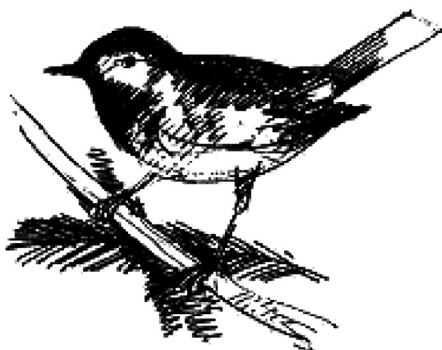
118

Sziklámon virít a kövirózsa.
Fölül a napsugarak öntözik,
Kis tavam vize a tövét mossa.

119

Tavirózsám reggel kinyílt.
Alatta a halak arany fényben.
Senki sem láthat szebb idílt.

120

Tavam partján szélcsengő játszik.
A természet lágy zenéje száll,
S az ágakon madár trillázik.

KERT

121

Bimbón ült a pára.
Rezgő harmatcsöppje
Kinyílását várta.

122

Kibomlott a cseresznyevirág,
Tavasz jött végre hosszú télre,
Szívembe költözött a világ.

123

Csupa virág a kertem.
Fákon bontják szirmukat,
Benne nyugalmat leltem.

124

Virág szirmán a harmat csillan,
Benne hajnali szivárvány.
Napsugártól a csepp elillan.

125

Pirulva öltözik kertem:
Minden bíbor, sárga, fehér,
Virágillattal beteltem.

126

Virágzik a hárs,
Illata betöltött.
Hiányzik a társ.

127

Virágzik a selyemakác.
Életet sző a természet,
Hisz' ő a legnagyobb takács.

128

A kertben áznak a kövek.
Mint folyó árján a kavics,
Tisztulnak és megszépülnek.

129

Virágaim áznak.
Nincs éltető beporzás,
A méhek is fáznak.

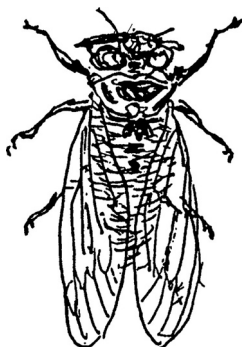
130

A tűztövis virágszirmai hullnak.
Leszaggatta őket a tavaszi szél.
Céljukhoz, Természet, így miként jutnak?

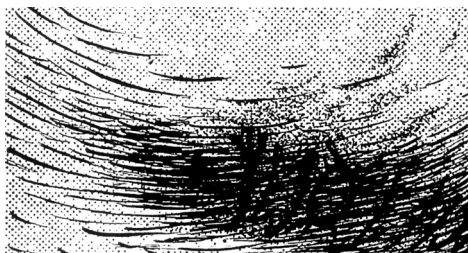
131

Serényen dolgozik a kertész.
Talán még nem ismerte föl, hogy
Természet munkája a termés.

132

Föltámadt a déli szél,
Lerázta a cseresznyét,
A kabóca csak zenélt.

133

Gyík futott a kövek között.
Fellökte kis pagodámat.
Cserépteteje eltörött.

134

Ha kivágsz egy erős, élő fát,
S helyette másikat nem ültetsz,
A természet sújtó szeme lát.

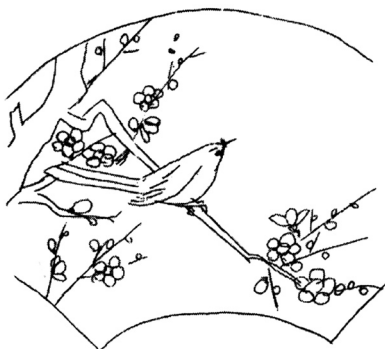

MADÁR

135

Cinege csicsereg a zöld ágon,
Fészkében új nemzedék kel,
Párja szorosan ül a tojáson.

136

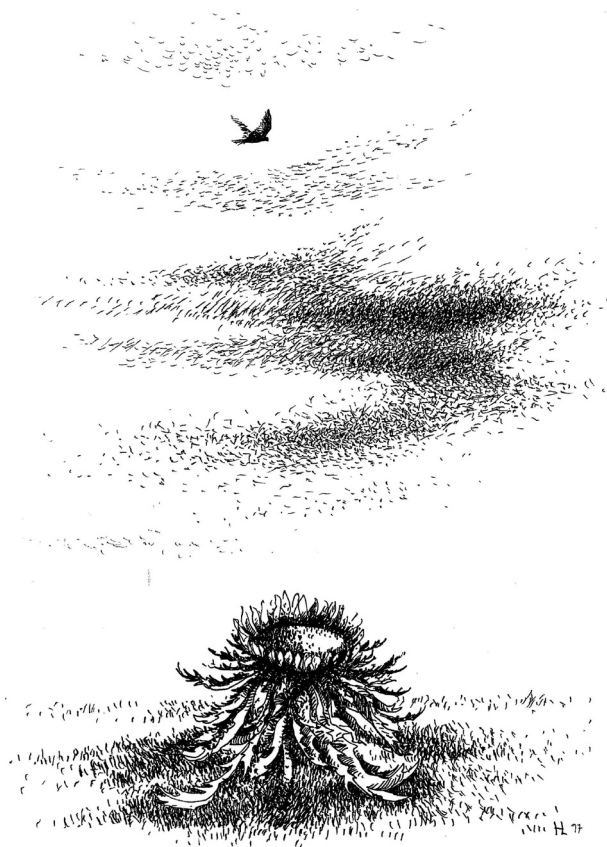
Kicsi madár kapaszkodik a fa csúcsán.
A gallyakon éhes macskák másznak felé.
Mind győzni akar. Nem osztóznak a húsán.

137

A fecske tengeren túlra költözik.

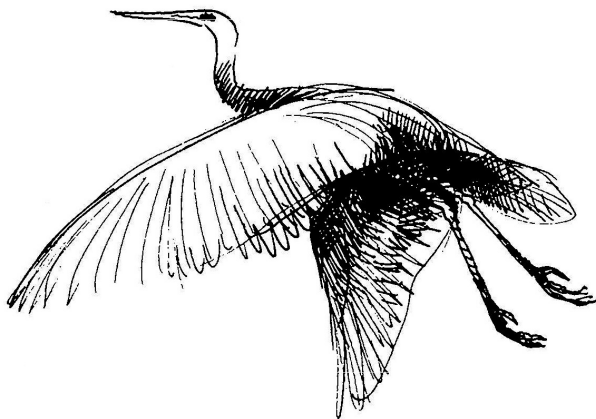
Kibírja-e törékeny teste, lelke,
Mikor ég és víz tajtékba öltözik?

DARU

SZÁLLÓ DARVAK

138

Feljük kúsztak,
A darvak már az égen
Repültek, úsztak.

139

Szivárvány ívén
Repül a darusereg,
A puszta szívéen.

140

Darvak a légben,
Csak a szavuk hallatszik
A kormos éjben.

141

A puszta üres,
Ha a darvak elszállnak.
Bár helyük füves.

142

Vágyódva nézem
A mesze szálló darut,
Kis pont az égen.

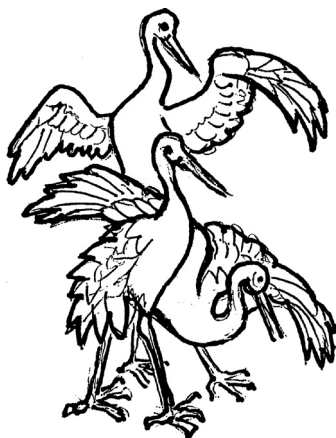
143

Ék alakban fönt
Darucsapat elrepül.
Erős vágyuk dönt.

144

A darvak szállnak
Ezer-tóország felé.
Fészkelni vágnak.

DARUTÁNC

145

Ha a daru táncol
Arra ösztöne hajtja,
Nemcsak ficáncol.

146

Táncol a daru,
Csapata égben kereng,
Csendes a falu.

147

Mozdul a haraszt,
Darvak násztáncát nézi
Az öreg paraszt.

148

Darutánc után
Darvadoznak a darvak
A hideg pusztán.

149

Szélben nád hajlik.
A darvak most költenek,
Szavuk sem hallszik.

MAGYAR DARVAK

150

A zöld vetésben
Darucsapat legelész,
Búzakelésben.

151

Réten nyáj legel.
Kalapján darutollal
A pásztor delel.

152

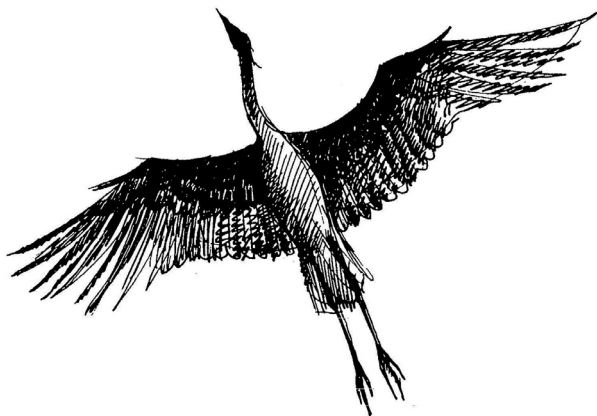
Darukakas néz
Kormos bikával szemben.
Egyikben sincs félsz!

153

A szürke gulya
Mellett egy daru legel,
A zöld fű buja.

154

Címermadarunk
A daru. E hazában
Itthon maradunk!

BÚCSÚZÓ DARVAK

155

Darvak vonultak,
Csak hangjukat hallottam,
Felhők tolultak.

156

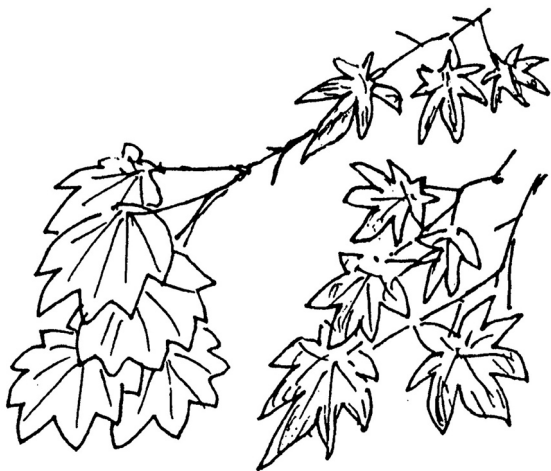
Szitál az eső.
A darvak gubbasztanak,
Az ég a tető.

157

Jöjjetek vissza,
Darvak, mikor a nap az
Esőt felissza.

158

Elmúlt a szép nyár.
Elkésett daru égre
Néz, párjára vár.

159

Pusztát nem talált.
A rétet fölszántották.
A daru elszállt.

160

Darvak repülnek.
Az üres puszta fölött
Egyet kerülnek.

161

Kiszáradt a tó,
Nincs nád, elszállt a daru,
Oda a lakó.

162

A fejem felett
Darucsapat krúgatott.
Vártam a telet.

163

Enyhe volt a tél,
A darvak átteleltek.
Pusztánk újra él.

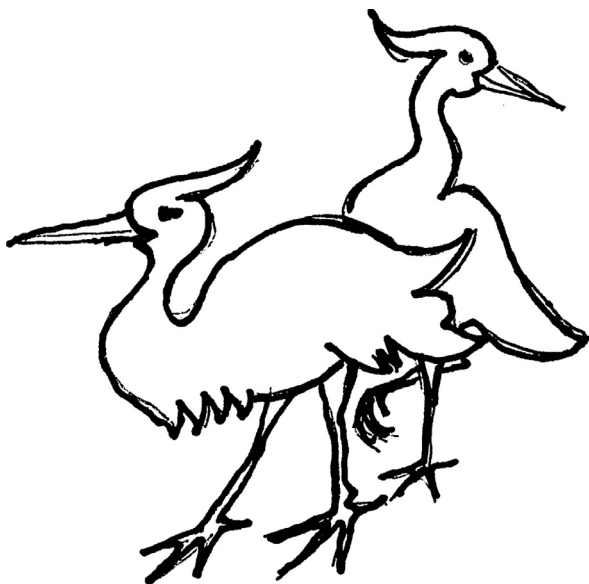
164

A tó befagyott.
Daru csúszkált a jégen,
Soká kitartott.

165

Daruszó hallik
Kardoskúton, a Pusztán,
Tavon jég zajlik.

ÁTVÁLTOZÁS

166

Se ősz, se tavasz.
Becsapták a darvakat.
A világ ravasz.

167

Egy daru kiált.
Szép tolláért lelőtték,
A melle zihált.

168

A nádas lángol.
Egy daru égő szárnyal
A parton táncol.

169

A daru lába
Megsebesült. Fölszállt, majd
Zuhant halálba.

170

Veletek szállnék,
Darvak, egy szebb világba,
De szárnyam árnyék.

171

Már útra kelünk.
Holtunkban a daruval
Új hazát lelünk.

172

Újjászületünk
Egy daruban. A darvak
Lelke él velünk.

ÓCEÁN

ŐSANYÁNK

173

A népek vitatják: tanyánk,
Az óceán férfi, vagy nő?
Ő a mi jó szülőanyánk!

174

A földünk minden életcsíráját
Te szülted meg, Óceán-ősanyánk,
S megkoronáztad a lét királyát.

175

Mint anyánk bölcsőjében fekszünk
Ringató hullámaid között.
Tápláló emlődből étkezünk.

176

Az örök élet vizét keressük,
Pedig évmilliárdok óta van
Benned, Óceán. Ezt mért feledjük?

177

Atyám, gondoskodásod eláraszt.
Nekünk óceánt teremtettél, mely
Időtlen összeköt, nem elválaszt.

178

Tétován állunk az óceán partján.
Félünk az ismeretlen víztől, pedig
Istenhez készülünk egy kis sajkán.

179

Ülök a Mexikói-öböl fehér homokján.
Fölöttem sötét ég, előtttem habzó óceán.
Fut az idő, és visz a Göncölszekér-saroglyán.

180

Mint látomás az ég alján,
Kis vitorlás hánykolódik.
Nem habon fut, Isten karján.

181

Majd, ha kivet a dagály
Át kell élnem a parti létet,
De visszamos az apály.

ÁLDOZATOK

182

Minden csobbanás ezredévek óta
A fuldoklók fájdalmas kiáltása,
Melyeket a szél a habokra rótt.

183

Könnyek sós ízét érzem benned.

Ezeket az áldozatokért

Hullatták. Ezt észre kell venned!

184

Az óceán hajók temetője.

Benne csónak, fregatt és romboló

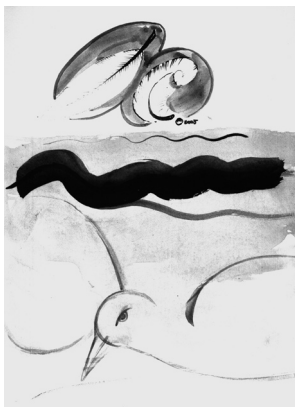
Nyugszik. Őrzi világ teremője.

185

Az óceán arcán a sziget szeplő volt.

Egy éjszakai szökőár letörölte,

Csak a térképen maradt utána egy folt.

Az éji vihar elült, az óceán nyugodt.
Elpusztult milliónyi partra vetett élet.
A dagály hullámaival lábamig futott.

187

Ma haragos volt a tenger. Partot rontott,
Színét változtatta, uszadékot hozott.
Az öreg állatok között több vért ontott.

188

Az élet az óceánban is esendő.
A szakadó part tele apró mészvázal,
Csak igen kevés lény éli meg, míg felnő.

189

A felszín még rezdületlen.
A tenger mélyén állatok
Eszik egymást rendületlen.

VIHAR ÉS NYUGALOM

190

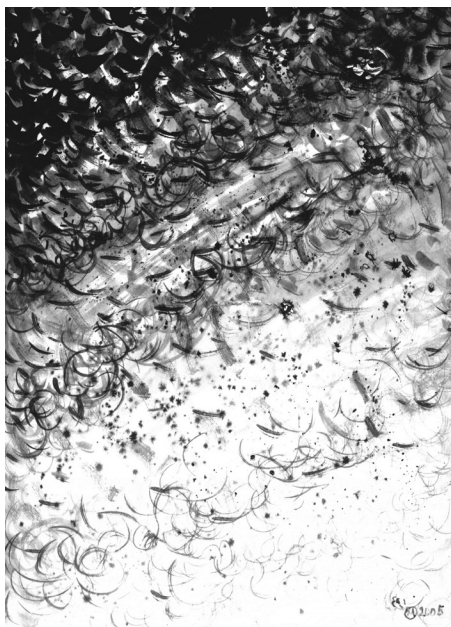
Az éjben az óceán hullámai dübörögnek.
A sötétben félelmetes a végtelen víztenger.
Mélyén, csendölén világító lények sündörögnek.

191

Hullámaidat folyton görgeted.
Mennyi sok energia mozgatja!
A lélekvesztőket megpörgeted.

192

Sarasota felett komor felhők gyűlnek.
Az ég éjszín bakacsinba öltözködik,
A tenger fodrain sötét gyöngyök ülnek.

193

Homokból csipkét, buckát rakott a tenger,
De hol van már a hullám, amely alkotta?
Vihar jött, s elsimította, mint egy henger.

194

Egy kicsi madár fut a fövényen.
A nagyok nyoma kirajzolódik,
Övét a szél elfújja könnyeden.

195

A hullámok szüntelen ostromolják a partot.
 Ki lesz a végső győztes, a föld, vagy az óceán?
 A természet majd kiegyenlíti ezt a harcot.

196

Tájfún, tornádó, száguld fölötted,
Rettenetes erők korbácsolnak.
Kisüt a nap, és rend lesz körülöd.

KÜSZKÖDÉS

197

Fiam, tőlünk de messze mentél!
Az óceán hullámszik köztünk.
Átérzed-e már, hogy mit tettél?

198

Halász dühös a rossz fogásért,
Pedig a hal az óceáné,
De küszködünk egy harapásért.

199

Az óceántól sok kincset kapunk.
És ezt mivel viszonozzuk neki?
Vizébe csak hulladékot hagyunk.

200

Gém áll koldulva a horgász mellett.
Csillan a hal, a madár fölkapja.
A tengertől ma ennyire tellett.

201

A horgász mellé szegődött egy szürke gém.
A fogás csak egy tenyérnyi lepényhal volt,
Amely a gém gyomrában végezte, szegény.

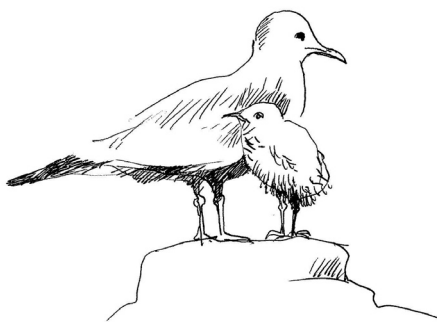
202

Sirályok várják a jó falatot.
Éhesen röpködnek körülöttem,
Kezemből eszik a haldarabot.

203

Sirály várt a parton türelmesen.
Megosztottam vele a falatot,
De ujjamba csípett fölényesen.

204

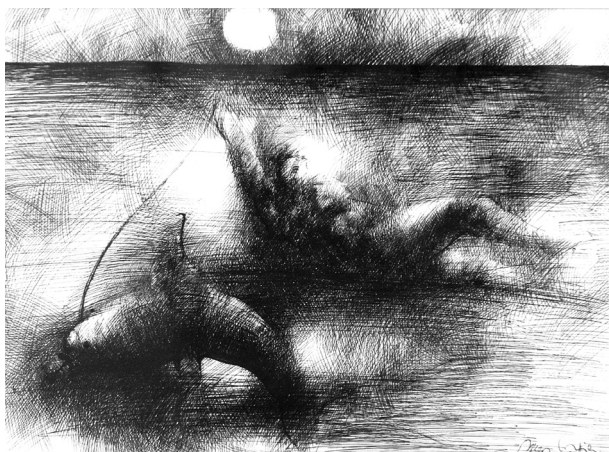
Az óceán olyan sima volt,
Tajtékot, hullámot nem vetett.
A sirály egy kis halat rabolt.

205

Ahonnán kezdetben mind jöttetek
Delfinek, bálnák szirének, végleg
Az óceánba visszatértetek.

A KINCS

206

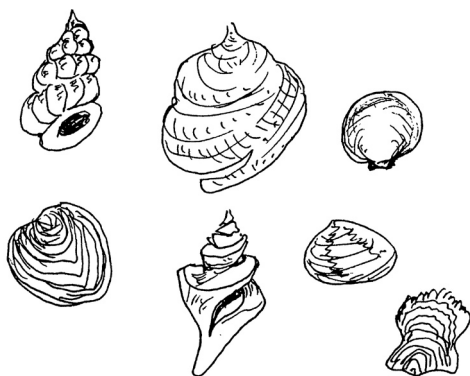
Az óceán a Föld legnagyobb kincse,
De törékeny, mint maga a természet.
Az embert mindig belátásra intse.

207

Mint csillagok a Tejúton
Hullámok taraján ragyogsz,
S futsz felénk egy aranyhúron.

208

Az igazi ékszer nem a gyöngy
– Hanem a kagyló, amely szüli –,
Az óceánban csillanó könny.

209

A kagylót és a csigaházat
Máig értéként tartják számon.
Őrzik, cserélik, a mészvázat.

210

A partokon nincs annyi homokszem és kő,
Mint amennyi vízcseppből áll az óceán.
Amikor holdfény játszik rajta, mint ékkő.

211

Az ég mély tengerét,
Az óceán vizét
Összeköti e lét.

212

A parton pálmák hajladoznak.
A csillogó hullámok között
Virgonc delfinek játszadoznak.

213

Kinek tengere nincs,
Nem tudja, mit veszít.
Az óceán nagy kincs!

ÉLETÉRZÉS

IDŐ

214

Az ősrobbanással jöttem,
Az összeroskadással távozom,
Időt e Földön közben miért töltöttem?

215

Pergetőm időkerékként forog.
Belőle szorgos méhek gyűjtötte
Aranyló napsugárméz csorog.

216

Csak egy csikorgó homokszem vagyok
Az idő forgó kerekei között,
Amely akkor is halad, ha meghalok.

217

Zúgó folyó árjában álltam.
A homokot mosta alólam.
Az idő koldusává váltam.

218

Időlovukon futnak felém:
Szerelem és a halál versenyez,
A félelem költözik belém.

219

Az idő szárnyait nyesegettem,
Hittem, talán visszafordul velem,
De csak az időmet vesztegettem.

220

Életünk végtelenített szalag.
Virágok közül a pázsit alá,
A létből a mindenségbe szalad.

221

Futott a kék lidérc velem.
Ellobbanva földre estem.
Az elszállt időt nem lelem.

ÚR

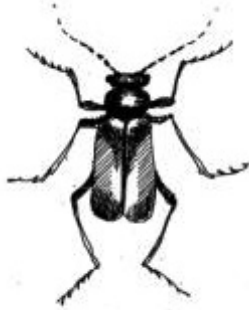
222

Nincs rakétám száguldozni.
Az űrben a gondolatom visz
Az ismeretlenen ámuldozni.

223

Rakéta sebesen száguld az űrben.
Vezetője gondolja nagyképpően,
Milyen kicsi lent a bogár a fűben.

224

Műbolygó szüntelen köröz a Föld körül.
Utasa kérdi magától, hol lehet a vége,
Ahol kiegyenesedik, vagy a gonosz örül?

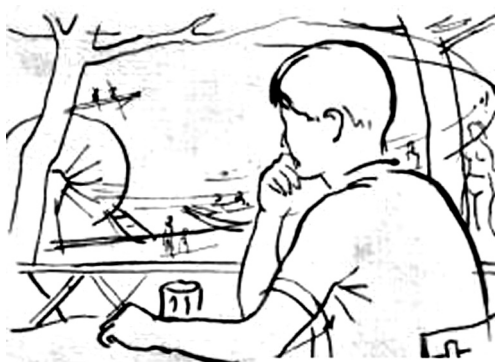
225

A Földet hamarosan tökre tesszük.
Száguldozunk a Naprendszerben,
Az univerzumot vajon bevesszük?

226

A Világrend uralkodik,
Alant csupán az Ember él,
Ki rendre fölfuvalkodik.

MAGÁNY

227

Fuss a zsongás elől!
 Rejtőzz el tanyádra,
 S magányt találsz belől.

228

A magány csöndes hal,
 Sohasem felesel,
 Csak életedből fal.

229

Mikor csönd dobol benned,
 Szótlan társra talált lelked.
 Ismerd föl, mit kell tenned.

230

A magány egyedüli társ.
Mindig benned ólálkodik,
Rá hiába sohasem vársz.

231

Vásári ricsajban ülök.
Magány után áhítódom,
Áldott karjába szédülök.

232

Agyamban erős vihar tombolt.
Gondolat tépte gyöngé vázát,
Miközben szívemben csönd honolt.

233

Néha a szélcsengő szólít,
Kertem oly elhagyott, üres,
Hangjára bús fejem bólint.

BELÁTÁS

234

Feletted álltam,
Te lent ültél a porban.
Cserénkre vártam.

235

Az Út sokszor zord és elhagyott:
Sár, hó, jég gyakran elfödi, de
Szíved olvasztja, ha befagyott.

236

A teám gőzöl.
Csészémbe töltöd.
Holnap is főzöl?

237

Anyámat orvosok klónozták,
Engem béranya hordott,
A virágot méhek porozták.

238

Gyerekként sokat sírtam,
Legényként kiabáltam,
Öregként hallgatni bírtam.

MULANDÓSÁG

239

A szobámba madár repült.
Nem látott üveget, csak fényt,
Ütközve holtan elterült.

240

Gyülölök homályból homályba kerülni,
Az Utat vesztve, tétován botladozni,
Porban, mocsárban henteregni, eldűlni.

241

Kelő nappal érkeztem,
A delelővel éltem,
A nyugvóval végeztem.

242

A csönd elrepült.
Zúgás maradt utána,
A lét elmerült.

243

Az Élet elsuhan,
Ha megszűnik a dal,
A Nap éjbe zuhan.

244

Világfát látok,
Lombja közé vágyódom,
Törzsén fölmászok.

245

Cserépkorsóm elrepedt,
Életvizét a föld issza.
Sorsom beteljesedett.

246

Sem élet, sem halál nincs.
Csak a köztes lét örök.
Rájöttem, hisz ez is kincs.

247

A madarak után én is elmegyek.
Az Út ismeretlen világba vezet,
Tavasszal nyíló tavirózsa leszek.

248

Már egy öreg Bárkán ülök.
A révtől eltávolodtam,
A túlpart felé repülök.

249

Itt csupán zarándok vagyok.
Fényként, árnyékként változok,
Magam után nyomot hagyok.

250

A világ egyre szűkül.
Szeretteim elhagynak.
Lemetsz a halál törül.

251

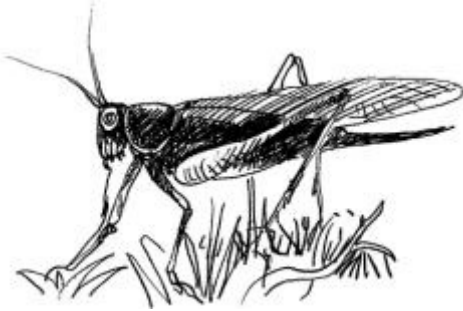
Halált kiáltó ég!
Gyűlölet tüzétől
Egész világunk ég.

252

Ikrekként születtünk ketten:
Én, és a Halál él bennem.
Ő eltűnt, én lélek lettem.

253

Ikrekként ketten is élnek bennem:
Élet s halál. Testvér és idegen,
De sorsomat irányítják fennen.

254

A homokból kilátszik egy csontváz.
A bordák között átfütyül a szél.
A szemüregben egy tücsök kontráz.

255

Ne mosd le magadról a semmi porszemet,
Ha álomra hajtod majd fáradt, vén fejed.
Karjával holt anyád öleli testedet.

SZERELEM

EPEKEDŐ

256

A természet virágos kertjében
Szirmok közül karjával felém nyúlt,
S a szeretet élt minden sejtjében.

257

Ugass, vagy nyávogd a holdat.
A szerelem akkor boldog,
Ha völgybe hegyeket hordat.

258

Tó partján nesztelen ül magában a lány.
Kibomlott haját holdsugár fésüli.
Víztükkrét ki tartja elé? Örök talány.

259

Álmaimban megjelenni látlak szüntelen.
Léttelen személyed értékekkel fölruháztam.
Nem csalódtam, hisz' maradtál nékem büntelen.

260

Emberként nem szerethettük egymást.

Együtt úsztunk a tóban odaát,
Hol virágként éltük az örök nászt.

261

Virággá változott kedvesem,

És szíromkarjával átölelt.

Így hervadunk majd el, hitvesem.

262

Erős karjával faágként ölelt.
Méhemben gyermekünk gyökeret vert,
Lombok közt a hold, mint halál fülelt.

263

Zajongó csöndben várlak.
Lelkem érted csatázik,
Lángban égek, ha látlak.

264

Hullám zúdul felém, hullám hátán,
Tajtékot ver kavicsos fövényen,
Forróság önt el szerelmem láttán.

265

Látod, csúszós, rossz úton járunk.
A sárban lassan elsüllyedünk,
Egymásnak segítő kart tárunk.

266

Elöttem kijelölt Út, mégsem járom.
Célba jutnék már, csak haladnom kéne,
De elmaradt, és megvárom a párom.

267

Üres pusztán át
Mindig Téged áhítlak,
Árnyékadó Fát.

268

Karom kitárva.
Futnék már feléd,
De szívem árva.

269

Már szívemben vagy,
Kereslek mezőkön át,
De bénít a fagy.

270

Ne menj el, Kedves.
Akiért folyton bomlassz,
Eltűnt a redves!

271

Örökzöldem elfagyott,
Szerelmem után futnék,
De örökre elhagyott.

272

E földön vigaszt nálam találsz.
Gyere, ülj ide mellém, Kedves,
Szívemből szeretetet halássz!

273

Hallod a vidám kakast reggel szólani?
Itt a termékeny tavasz, gyere virulni.
Ne várd meg, míg a szél havat kezd hordani.

274

Szívem mindig érted hevül,
De életem végét járja,
Testem a porban elterül.

ELBOCSÁTÓ

275

Ülj mellém, itt minden hideg.
A teste forró volt nagyon,
De fáztam, hisz lelke rideg.

276

Nem voltam áldozatos,
Fűt, fát ígértem neked,
Így lettem kárhozatos.

277

Fürödtem benned.
Virágod leszakítva,
Emléked enged.

278

Sárgul a fényképed,
Más került helyébe,
Kopik az emléked.

279

Húsába tépett a köröm.
Ez volt neki az élvezet,
Bántotta a lanyha öröm.

280

Tó felett ültem egy sima kövön.
Elhagyott nőm csacsogva jött hozzám,
És bambuszbottal vágott fültövön.

281

Elüldöztél. Miért jöttél vissza?
Szíved kemény kő, az enyém szikla.
Az idő a könnyeket beissza.

282

Eleresztelek, csak repülj!
Szabadság ékes Madara,
Többé elébem ne kerülj!

283

Illatod lágyan úszott felém.
Megigézett derűs mosolyod,
De cipődöt törülted belém.

284

Ágyamra is sáros lábbal léptél.
Minden közeledést háritottál,
Családot alapítani féltél.

285

Pusztulj el, szívtipró, drága szerelmem,
Legalább az ég kék felhői között
Nem kell lila bárányokat terelnem.

286

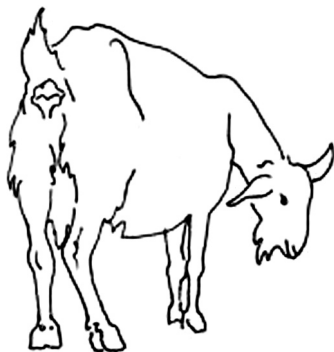
A széllel üzensz, drága szerelmem,
Mikor fogadként ágak csattognak,
De már elfogyott minden türelmem!

287

Mire vagy annyira büszke?
A bőröd lóg, a vállad kajsza,
Minden szavad szúrós túske.

288

Kivert a ragya,
Mert szemmel vert meg
Egy csúf, vén banya!

MAGYARÁZAT

a **Japán** ciklushoz,
illetve a keleti mitológiai, vallásfilozófiai és
történelmi kérdésekhez

Buddha = **Sziddhartha Gautama** herceget, mint **Bódhiszattvát** anyja, **Májá**, az árja királyság szánya-törzséből való **Szuddhódama** király felesége – egy mitikus álomlátást és szeplőtelen fogantatást követően – 10 hónapos áldott állapot után, az Észak-Indiában lévő Kalivasztuban, egy Lumbiniligetben, az egyik száafa ágába kapaszkodva, állva szülte meg, Kr. e. 588. április, vagy május hónapjában. Sziddhartha 29 éves korában megunva bőségben és élvezetekben telő életét, családját elhagyva, sárga ruhát öltött és aszkéta sorsot élt. Tanítóit sorra otthagyta. Magányt keresve, révületben élt, majd fokozatosan elérte a megvilágosodást. (Buddhává vált = „felébredt”.) Többek között fölismerte, hogy „A megváltás a megváltóban van.” Tanító zarándoklatra indult, és sok ellenfelet talált, de tanaival győzedelmeskedett fölöttük. 80 évig járta a településeket, majd Kr. e. 478 novemberében meghalt. Ekkor 110 éves volt. Ez a fizikai test életének egyik lehetséges végső határa. (Más források szerint csak 80 éves lehetett.) Tanítványai a tetemét elégették. Hamvait nyolc részre osztották, majd főbb tanításainak helyeire vitték és sztúpákat, kegyhelyeket építettek följük. Ma kb. 300 millió buddhistát tartanak számon.

Busi = nemes harcos, szamuráj.

Curusima (= curu = daru) = Daru-sziget. A keresztény üldözés során még a 19. században is kínhalálra ítélt mártírok szigete.

Dzsindzsa = sintoista pagoda

Fujiszan = Fudzsijama. Szan (kínaiul) = hegy. Japánul a név után álló szó: ...úr és ...hölg.

Hakama = japán férfi házi viselet; „szoknyanadrág”; a harcművészet hagyományos öltözeke.

Hólampa = yuki-mi-dóró. Kőből faragott mécses. Szentélyek közelében, szent ligetekben, utak mentén alkalmazzák. Japánon kívül is ismert. Minden japán kert egyik ékessége a pagodával, kis tóval, híddal, ill. szórvány sziklával együtt.

Kamikaze = isteni szél. (Kaze = szél, atya, lélek; Kamisama = isten.) Eredetileg egy pusztító tájfun neve volt. A második világháborúban azokat az öngyilkos pilótákat nevezték így, akik repülőjükkel rázuhantak az ellenséges hadihajókra.

Kimonó = hagyományos japán női viselet, pongyola; ujjával egybeszabott, bokáig érő, díszes övvel összefogott, bő köntös; férfi és női viselet is lehet.

Legyező (ábrázolás a 67 lapról) = Kokei Kobayashi híres japán művész festménye díszíti. Rajta repülő jégmadár = Kawasemi, és cseresznyevirág látható.

Miyajima = Hirosimától 21 km-re lévő, 32 km² területű szentély-sziget. Első szentélyét még a 6. században alapították. 1868-ig, a Meidzsi restaurációig tilos volt a szigeten szülni, temetkezni, de szent földjére nők sem léphettek. A tengeri öblében áll a híres Torii.

Nippon, Nihon = Japán eredeti japán neve.

Simpu = katolikus atya, pap.

Sanghi = Dr. Cseszkó Gyula hódmezővásárhelyi orvos feleségével és négy gyermekével holland református misszió hívására, a két világháború között Indonéziába költözött. A szigetvilágban gyógyította a maláj lakosságot. (A térség ekkor még Holland-India.) 1944. tavaszától, amikor a japánok elfoglalták a szigetet, fajgyűlöletből kivégezték a fehéreket, de irtották a bennszülött lakosságot is. Az orvost előbb Manadóba, majd Tonsen Lanaba, ott internáló táborba szállították. Bombatámadás során megsérült, és a toadanai kórházba vitték, ahol 1945. márciusában tetanuszban meghalt. Feleségét Sanghiban megkínózták. Verték, tengervizet lélegeztettek be vele, felpuffadt testére ráültek, mindkét kezéről az ujjait kitepték, majd lefejezték. A négy gyermeket hindu dajkájuk bújtatta az őserdőben, míg sikerült nekik egy hadihajón Ausztráliába, onnan Hollandiába vándorolni, ahol a királyi ház nevelte és taníttatta őket. Az egyik lány Kanadába került, itt mondta el szörnyű történetüket Tóth Kálmánnak. (Teológiai Szemle. 1985/6. 357-359.)

Sintoizmus = **sin** = isten, és **to** = út szóösszetétel. Nem vallás, hiszen nincsenek teológiai alapjai, hanem a természet erőinek, az ősök (szellemek) és a haza tisztelete. Kizárólag japánok gyakorolhatják. Bölcsesség és filozófia, amely a természetnek, mint szentségnek a tiszteletére létrehozta a kegyhelyeket, szentélyeket, amelyekbe toriin keresztül lehet belépni.

Sógun = egyeduralkodó; a császári hatalmat is gyakorló katonai főparancsnok a 17. századtól 1867-ig.

Szatori = megvilágosodás, megvillanás, felébredés, békesség, a gondolkodás hiánya (a tudat elsötétül, a test elgyöngül), megszabadulás, a létszomj kioltása, nem egy tapasztalás, az egyetlen, ősidők óta ismert válasz az emberi létből fakadó bizonytalanságra, szenvedésre és boldogtalanságra. Amikor Sziddhartha Gautama herceg a bódhi-fa alatt medített, előbb átélte a dzshánát, vagyis a révületet, majd bekövetkezett nála a szatori, ez a buddha-állapot. A szatorihoz vezető utat mindenkinek saját magának kell meglesnie, és a Kapujanincs Átjárón való átjutást a mester (és közösség) csak segítheti. A szatori eléréséhez leginkább a mértékletesség segít. E folyamat során nem az észre, hanem a szívre (érzelmekre), a lélekre, arra a bizonyos „belső hangra” kell figyelni. A szatorit átélő ember a felismerés pillanatában megragadhatja a végső igazságot. Ez az a pillanat, amikor a véges agy fölfogja, hogy a végtelenben gyökerezik.

Szeppuku = harakiri = hasfelmetszés a busiknál.

Tao = (másoknál **Dao**) = A taoizmusban (Kr. e. az V-VI. században a konfucianizmussal párhuzamosan jelenik meg) a Tao a mindenség legbensőbb lényege, a „Dolgok menete”, az **Út**, a világ rendező elve. A társadalmi szabályok összessége, a fegyelem és erkölcs rendszere. A Természet Egyetemes Törvénye, a Mindenség Kezdeté és Vége. Senki

sem hozta létre, nem teremtette, de minden belőle ered, és belé tér vissza. Senki sem ismerheti, érzékszervekkel föl nem foghatja. Még beszélni sem lehet róla. Ha próbáljuk magyarázni, amit elmondunk, az már nem a Tao. (A Tao elnevezés is csak hézagpótló, hogy valamiképpen kifejezzük.) Állandó és kiismerhetetlen, semmihez nem hasonlítható! Névtelen és alakatlan, de a Tao ad nevet és formát mindennek. Időn és téren kívül létezik. A végtelenség és az abszolútum. Ő szül mindent, de ez csak a **De** = „Erény” közvetítésével jelenik meg. Mindenütt jelenvaló, de még sincs sehol. Ezek ellenére tökéletes a maga nemében.

Tájfun = Kelet-Ázsia forró égövi tájain pusztító viharos forgószél

Tera, otera, (a pagoda neve +) **-dzsi** = buddhista pagoda

Torii = kapu. Miyajima előtt a tengeröbölben áll a legnagyobb japán kapuépítmény, amelyet 1875-ben emeltek. Főpillérei ősi kámforfa törzséből készültek. A két-két kisebb, megtámasztó pillért a tenger viharai ellen emelték. A kapu keresztgerendázatán, a kakasülön az áldozati kakasok ültek. A torii 16 m. magas, 23 m. széles. Pirosra festik. Minden torii a sintoista szentélyek, szent helyek bejárata előtt áll.

Út = **Dao**, vagy **Tao**, azaz, a „Mindenség Anyja” – ez **Lao-ce** kedvenc magyarázata. A „Létrehozó”, az „Alkotó”. (Nem szabad kimondani, de a mi Európa-centrikus filozófiai és kulturális szemléletünkben az Isten fogalmához köthető.) A kínai gondol-

kodás „per se evidens”-e („magától értetődő”-je). A „Nagy Betöltő”, „mindeneknek Útja”. Valamennyi törvény megtestesülése, valamennyi lény kezdete és vége, tehát élet és halál sincs nélküle. Egyszerre erős és elpusztíthatatlan, gyenge és szelíd. A hétköznapi ember, aki szembetalálkozik a Taóval, ingadozik az odafordulás és az elfordulás, vagyis a hit és a hitelenség között, pedig bármelyiket választja, az Ut-at járja. Mindenkinék arra kell törekednie, hogy a saját útját megtalálja, és azt becsülettel végigjárja.

Zen = a kínai (csan) buddhizmus japán változata. Állításuk szerint a megtapasztalás, vagy megvilágosodás gyötrelmes előkészületek nélkül, hirtelen is bekövetkezhet.

*

Juri (Yuri) Shibata művész alkotás közben.

SZENTI TIBOR MEGJELENT KÖNYVEI

- A tanya.** (Gondolat Könyvkiadó. Budapest, 1979.)
- Parasztvallomások.** (Gondolat Könyvkiadó. Budapest, 1985.)
- Vér és Pezsgő.** (Magvető Kiadó. Tények és tanúk. Budapest, 1988.)
- Paráznák.** (Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata, 1993.)
- A tetejetlen fán.** (Lazi Bt. Hódmezővásárhely–Szeged, 1997.)
- Állatjelölések.** (Dr. Bicsérdy Gyula szerzőtárssal. DATE Mezőgazdasági Főiskolai Kar Hódmezővásárhely, 1998.)
- Jocó, szólnak a harangok!** (Lazi Bt. Hódmezővásárhely–Szeged. 1998.)
- Bibó Lajos vallomásai.** (Lazi Bt. Hódmezővásárhely–Szeged, 1999.)
- Szampó és Mirmidó.** (Belvárosi Könyvkiadó. Budapest, 1999.)
- Betyártörténetek.** (Mayer Nyomda & Könyvkiadó. Budapest, 2000.)
- Kalászkisasszony.** (C·E·T Belvárosi Könyvkiadó Budapest, 2001.)
- Istenhez közelítve.** (Bába Kiadó. Szeged, 2002.)
- Rendhagyó Lexikon.** (Esszék. Szűcs László szobrász szerzőtárssal. Lazi Bt. Szeged, 2004.)
- Vásárhelyi emlékeim.** (Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2007.)
- Parasztvallomások.** (Teljes kiadás. Századvég Kiadó. Budapest, 2008.)

Lektori vélemény

Szenti Tibor „Hajku” című művéhez

1. Igaz „poeta doctus”, tudós költő. Meglepően sokoldalú, tág perspektívákkal; a természettel való azonosulás. Egyéni, sohase sablonos. Szemérmes szerelmi vallomások, semmi sincs benne az érzelgős ömlengésekből.

2. „Kozmikus” beállítottság. Meri, nem utánózni, de alakítani, „magyarosítani” a klasszikus keleti (japán, arab) versmértéket, a magyar ritmus-érzékéhez szabni. Kelet és Nyugat harmonizálása versben. Maguk a témák is ezt mutatják: Isten, Természet, Óceán, Életérzés stb. Bár erősen kötik a választott keretek, versformák, rímek stb. mégis egyéni, friss, eredeti képekkel, gondolatokkal lepi meg az olvasót. Néha a rímek, szóválasztás mégis mintha megsínylené az előre kiválasztott versformákat, versfajtákat.

3. Különösen változatosak a „Daru”, „Szerelem”, „Óceán” fejezetek. Az ne tévessze meg az olvasót, ha a versek nem „modernek”, mint a mai költőknél látjuk: afféle Picasso versben, fölrúgva a klasszikus verselés minden hagyományát és szabályát. Hiszen a cím, a cél maga a Hajku, a japán költészet csúcsa, ha szabad így mondani. Ez

már eleve kizárja a szavakkal és formákkal való különcködést, szabadosságot.

4. Párját ritkító kísérlet a magyar versírásban. Nagyszerű a bevezetés is a Hajku lényegéről és történetéről. Mindenképpen hézagpótló mű, még ha nem is tökéletes minden egyes versében. Csak gratulálni tudunk Szentí Tibornak ehhez az új könyvéhez.

Hódmezővásárhely, 2005. november 6.

Béky Gellért SJ.